

**SEKSUAALISTA KALTOINKOHTELUA KOKENEIDEN KAHDEKSAS- JA YH-
DEKSÄSLUOKKALAISTEN NUORTEN SEKSUAALIKÄYTTÄYTYMINEN JA
MEDIAN KÄYTTÖ**

Kouluterveyskysely 2011

Miska Reinikainen

Terveyskasvatuksen pro gradu-tutkielma

Kevät 2014

Terveystieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Miska Reinikainen (2014). Seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneiden kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten nuorten seksuaalikäyttäytyminen ja median käyttö. Kouluterveyskysely 2011. Terveystieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto, terveyskasvatuksen pro gradu-tutkielma 68s., 3 liitettä.

Nuorten seksuaalisuus on uteliasta ja haavoittuvaista ja tarvitsee tämän vuoksi erityistä suojelua ja turvaa. Nuoret ovat ikäryhmänä alttein seksuaaliselle kaltoinkohtelulle. He kohtaavat usein arjessaan seksuaalista kaltoinkohtelua. Yhteiskunta on muuttunut uusien teknologioiden kehittyessä. Nuorten median käyttö on lisääntynyt ja tämä on herättänyt huolen nuorten seksuaalisesta kaltoinkohtelusta internetissä. Aikaisemmat kokemukset ja loukkaukset voivat vaikuttaa nuorten seksuaalisuuteen ja sen kehittymiseen. Nuorten seksuaalisella kaltoinkohtelulla on tutkimuksissa havaittu olevan kauaskantoisia seurauksia.

Tämä pro gradu -tutkielma perustui Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) vuoden 2011 Kouluterveyskyselyyn. Sen tarkoituksena oli tutkia kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten nuorten (8lk n= 23 278, 9lk n=23 719) seksuaalista kaltoinkohtelua ja pyrkiä selvittämään sukupuolen, luokkatason, seksuaalisesti aktiivisten nuorten yhdyntäkumppaneiden lukumäärän ja median käytön yhteyksiä seksuaaliseen kaltoinkohteluun. Muuttujien yhteyksiä seksuaaliseen kaltoinkohteluun tutkittiin ristiintaulukoimalla ja khin neliö -testillä. Binäärisellä logistisella regressioanalyysillä tutkittiin seksuaalista kaltoinkohtelua ja nuorten useita yhdyntäkumppaneita selittäviä tekijöitä.

Yleisin seksuaalisen kaltoinkohtelun muoto oli seksuaalisuutta loukkaava nimittely. Tytöt olivat kokeneet kaikkia seksuaalisen kaltoinkohtelun muotoja poikia yleisemmin. Lisäksi tyttöjen todennäköisyys kokea seksuaalista kaltoinkohtelua oli poikiin verrattuna suurempi. Tytöt kokivat esimerkiksi puhelimen tai internetin välityksellä tapahtuvaa häiritsevää seksuaalista ehdottelua seitsemän kertaa poikia todennäköisemmin. Seksuaalinen aktiivisuus lisäsi todennäköisyyttä kokea seksuaalista kaltoinkohtelua. Erityisesti se lisäsi todennäköisyyttä kokea yhdyntään tai muunlaiseen seksiin pakottamista tai painostamista sekä lahjontaa seksiä vastaan. Kaikki tutkimuksessa esiintyneet seksuaalisen kaltoinkohtelun muodot, seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä lukuun ottamatta, lisäsivät todennäköisyyttä, että nuorella oli vähintään viisi yhdyntäkumppania. Noin kolmasosa pojista ja viidesosa tytöistä käytti yli neljä tuntia mediaa vuorokaudessa. Yli neljä tuntia mediaa käyttäneet nuoret kokivat noin kaksi kertaa todennäköisemmin seksuaalista kaltoinkohtelua kuin alle neljä tuntia mediaa käyttäneet nuoret.

Seksuaalinen kaltoinkohtelu on yleinen ilmiö nuorten keskuudessa. Sukupuoli, seksuaalinen aktiivisuus ja runsas median käyttö nousivat tutkimuksessa merkittäviksi seksuaalista kaltoinkohtelua selittäviksi tekijöiksi. Kasvava median käyttö nuorten keskuudessa luokkin omat haasteensa ilmiön ennaltaehkäisyyn. Teknologia kehittyi jatkuvasti, minkä myötä nuoret voivat käyttää esimerkiksi internetiä yhä yksityisemmin. Tämä hankaloittaa nuorten internetin käytön valvontaa ja korostaa nuorten tarvetta saada kasvatusta median kuten internetin kriittiseen käyttöön.

Avainsanat: nuoret, seksuaalisuus, seksuaalinen aktiivisuus, seksuaalinen kaltoinkohtelu, media

ABSTRACT

Miska Reinikainen (2013). Sexual behavior and the use of media by the 8th and the 9th grade students who have experienced sexual maltreatment. The School Health Promotion study 2011. Department of Health Sciences, University of Jyväskylä, Master's thesis in Health Education 68pp, 3 appendices.

Adolescents are typically sexually curious and vulnerable to violations. Therefore they need special protection and security. Nowadays adolescents encounter more sexual maltreatment in their everyday life. Society has changed as new technologies have developed. Adolescents' usage of media has increased, which has for example raised a concern of sexual maltreatment on the internet. Previous experiences and violations can affect adolescents' sexuality and development. Sexual maltreatment in adolescence has been found to have far-reaching consequences.

The data used in this study were the School Health Promotion study of the year 2011. The aim of this master's thesis was to study 8th and 9th grade students' sexual maltreatment and to clarify the associations of gender, grade level, sexual activity, number of partners and use of media with sexual maltreatment. The associations between different factors were analyzed by using cross-tabulations and chi square test. The factors that might explain sexual maltreatment and several sexual partners were analyzed by the logistic regression.

The most common form of sexual maltreatment was sexually abusive name-calling. Girls had experienced every form of sexual maltreatment more frequently than boys. In addition, girls' likelihood of experiencing sexual maltreatment was greater compared to boys. Girls for example were seven times more likely to experience inappropriate sexual proposals or harassment on the phone or online. Sexual activity increased the likelihood of experiencing sexual maltreatment. In particular, it increased the likelihood of experiencing sexual coercion and bribing for sex. All the forms of sexual maltreatment except for sexually abusive name-calling were associated with large number of partners. About one third of boys and one fifth of girls used media more than four hours a day. Adolescents using media more than four hours were two times more likely to experience sexual maltreatment compared to adolescents that use media less than four hours a day.

Sexual maltreatment is a common phenomenon among adolescents. Gender, sexual activity and heavy use of media were significant factors explaining sexual maltreatment. Increased usage of media among adolescents creates its own challenges to the prevention of this phenomenon. New technologies are developed constantly which enables adolescents to use for example Internet even more privately. This complicates the control of adolescents' usage of the Internet and emphasizes their need to get education for critical usage of media such as the Internet.

Keywords: adolescents, sexuality, sexual activity, sexual maltreatment, media

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 NUORTEN SEKSUAALISUUS JA MEDIAN KÄYTTÖ.....	3
2.1 Nuorten seksuaalinen kehitys	3
2.2 Nuorten seksuaalikäyttäytyminen	4
2.3 Nuorten median käyttö ja sen yhteys nuorten seksuaalikäyttämiseen.....	6
3 SEKSUAALINEN KALTOINKOHTELU	11
3.1. Seksuaalisen kaltoinkohtelun määrittely	11
3.2 Nuorten seksuaalinen kaltoinkohtelu Suomessa ja maailmalla.....	12
3.2.1 Häiritsevä seksuaalinen ehdottelu tai ahdistelu puhelimessa tai internetissä.....	16
3.2.2 Seksuaalisuutta loukkaavaa puhe ja nimittely	18
3.2.3 Kehon intiimien alueiden koskettelu ilman lupaa	19
3.2.4 Pakottaminen yhdyntään tai muunlaiseen seksiin	20
3.2.5 Rahan, tavarain tai päihteiden tarjoaminen vastineeksi seksistä	20
3.3 Seksuaalisen kaltoinkohtelun seuraukset.....	21
3.4 Nuorten seksuaalioikeudet.....	24
4 TUTKIMUSONGELMAT	26
5 AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT	27
5.1 Aineisto.....	27
5.2 Mittarit	27
5.3 Tilastolliset menetelmät.....	28
6 TUTKIMUSTULOKSET	30
6.1 Seksuaalinen aktiivisuus.....	30
6.2 Seksuaalinen kaltoinkohtelu	31

6.3 Seksuaalinen kaltoinkohtelu ja median käyttö	34
6.4 Seksuaalisesti kaltoinkohdeltujen nuorten seksuaalinen aktiivisuus.....	36
6.5 Seksuaalista kaltoinkohtelua selittävät tekijät	40
6.6 Nuorten useita yhdyntäkumppaneita selittävät tekijät.....	42
7 POHDINTA.....	43
7.1 Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti.....	43
7.2 Päätulosten pohdintaa	45
7.2.1 Nuorten seksuaalinen aktiivisuus	45
7.2.2 Seksuaalisen kaltoinkohtelun eri muotojen esiintyvyys.....	46
7.2.3 Sukupuolen ja luokkatason merkitys seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksessa	47
7.2.4 Seksuaalinen aktiivisuus ja seksuaalinen kaltoinkohtelu	50
7.2.5 Median rooli seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksessa	51
7.3 Tutkimuksen hyödyntäminen ja jatkotutkimusehdotukset	52
LÄHTEET	55

LIITTEET

LIITE 1 Pro gradu –työn aineistona käytetyt THL:n Kouluterveyskyselyn 2011 kysymykset

LIITE 2 Liitetaulukot 1-5

LIITE 3 Vuoden 2013 Kouluterveyskyselyn kysymys nuorten seksuaalikäyttäytymisestä internetissä

1 JOHDANTO

Nuoret ovat ikäryhmänä alttein seksuaaliselle kaltoinkohtelulle (Snyder 2000; Maxwell ym. 2003; Snyder & Sickmund 2006; Finkelhor ym. 2009b). Yhdysvaltalaisen tutkimuksen (Finkelhor ym. 2009) mukaan lähes yksi kuudesosa 14–17-vuotiaista nuorista oli kokenut seksuaalista kaltoinkohtelua elinaikanaan. Suomessa lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset ovat poliisin tilastojen (Tilastokeskus 2012) mukaan lisääntyneet viime vuosina. Myös tutkimukset (Kontula & Meriläinen 2007; Peura ym. 2009; Porras 2012; Laaksonen ym. 2011) suomalaisnuorten seksuaalisesta kaltoinkohtelusta kertovat nuorten kohtaavan usein arjessaan esimerkiksi seksuaalista nimittelyä tai vastentahtoista koskettelua.

Yhteiskunnan muuttuessa ja uusien teknologioiden kehittyessä (Muir 2005) seksi on tullut kaikkien elämään monimuotoisen median, erityisesti internetin, välityksellä. Tämä tarkoittaa, että nuorilla on ulottuvillaan enemmän mahdollisuuksia ja virikkeitä sekä tutkia että ilmaista seksuaalisuuttaan kuin he edes pystyvät käsittämään (Bildjuschkin & Malmberg 2002, 26-28). Muutokset ovat luoneet vaaroja nuoren turvallisuudelle seksuaaliselle kehitykselle (Muir 2005; Ybarra & Suman 2006b; Cacciatore 2010).

Nuorten median käyttö on lisääntynyt (Rideout ym. 2010; Pew Research 2012) ja sen merkitys nuorten sosiaalisessa kanssakäymisessä on korostunut (Ybarra & Suman 2006b; Muir 2005). Uudet teknologiat ja internetin sosiaalinen media ovat luoneet aivan uudenlaisia mahdollisuuksia ylläpitää ja solmia sosiaalisia suhteita (Ito ym. 2008). Erityiseksi huolenaiheeksi on noussut nuorten joutuminen seksuaalisesti kaltoinkohdeiksi internetissä (Aaltonen 2006; Ybarra & Suman 2006b; Muir 2005). Internetissä nuoret solmivat kaveruussuhteita tuntemattomien kanssa, jakavat henkilökohtaisia tietojaan (Wolak ym. 2008; EU Kids 2011) ja kuvaan (Wolak ym. 2007b; EU Kids 2011) sekä altistuvat yhä yleisemmin nuorille sopimattomalle materiaalille, kuten pornografialle (Mitchell ym. 2007; EU Kids 2011; Jones ym. 2011).

Seksuaaliterveys ja -hyvinvointi nähdään osana hyvää elämänlaatua. Seksuaalisen hyvinvoinnin kokemukseen vaikuttaa ratkaisevasti se, että seksuaalisia oikeuksia ja niiden toteutumista tuetaan. (Apter 2009; Nazarenko 2012.) Nuoren seksuaalisuus on uteliasta, haavoittuvaista, naiseuden ja mieheyden työstämistä. Tämän vuoksi se tarvitsee erityistä suojelua ja turvaa. (Väestöliitto 2006; Apter 2009.) Aikaisemmat kokemukset ja loukkaukset vaikuttavat nuoren

seksuaalisuuteen ja sen kehittymiseen (Väestöliitto 2006). Nuorten seksuaalisella kaltoinkohtelulla on havaittu olevan kauaskantoisia seurauksia (Oddone Paolucci & Genuis 2001; Rodgers ym. 2004; Orange & Brodwin 2005). Seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneiden nuorten on tutkimuksissa havaittu aloittavan yhdynnät aikaisemmin kuin nuoret, jotka eivät ole joutuneet seksuaalisesti kaltoinkohdelluiksi (Trickett ym. 2011). Seksuaalinen kaltoinkohtelu on lisäksi tutkimuksissa yhdistetty seksuaaliseen riskikäyttäytymiseen (Lalor & McElvaney 2010), psyykkisiin oireisiin (Oddone Paolucci & Genuis 2001; Martin ym. 2004) sekä lisäävän nuoren todennäköisyyttä joutua fyysisen väkivallan (Young & Furman 2008; Finkelhor ym. 2009b) tai uudestaan seksuaalisen kaltoinkohtelun uhriksi (Oddone Paolucci & Genuis 2001).

Nuoren seksuaalisella kaltoinkohtelulla voi olla merkittäviä seurauksia nuoren kasvun ja kehityksen sekä myöhemmän elämän kannalta. Nuoruuteen kuuluu etäisyyden tarve omiin vanhempiin, jolloin nuorten on vaikea ottaa vastaan seksuaalisuuteen liittyviä neuvoja vanhemmiltaan. Tämä korostaa kouluterveydenhuollon merkitystä nuoren seksuaalikasvattajana. (Cacciatore ym. 2006).

Tutkimuksen aineisto oli THL:n Kouluterveyskysely vuodelta 2011. Kohderyhmänä tutkimuksessa oli kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaiset nuoret. Tarkoituksena oli selvittää, onko sukupuolella, luokkatasolla, yhdyntäkokemuksella tai median käytöllä yhteyttä nuoren eri seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksiin. Lisäksi halusin selvittää, oliko sukupuolella, luokkatasolla tai seksuaalisen kaltoinkohtelun eri muodoilla yhteyttä nuorten useisiin yhdyntäkumppaneihin. Nuorten seksuaalisen kaltoinkohtelun ennaltaehkäisyn ja myös seksuaalisten kaltoinkohtelutapausten havaitsemisen kannalta kouluterveydenhuollon on tärkeä saada lisää tietoa sukupuolten ja luokkatasojen välisistä eroista seksuaalisessa kaltoinkohtelussa sekä seksuaalisen aktiivisuuden ja lisääntyneen median käytön yhteyksistä nuorten seksuaaliseen kaltoinkohteluun.

2 NUORTEN SEKSUAALISUUS JA MEDIAN KÄYTTÖ

2.1 Nuorten seksuaalinen kehitys

Nuoruusikä sijoittuu ikävuosien 12–22 väliin (Aalberg & Siimes 2007, 67). Murrosvaihe lapsuudesta aikuisuuteen sisältää suuria muutoksia. Nuoruudessa ihminen muodostaa käsityksen siitä, mitä seksuaalisuus ja seksi ovat. (Apter 2009; de Graaf ym. 2011; Aaltonen 2012.) Nuoruuden keskeisin tehtävä elämänvaiheena on yksilön kehittyminen fyysisesti, psyykkisesti ja seksuaalisesti aikuiseksi (de Graaf ym. 2011). Nuoruudessa omaksutut elämäntavat luovat pohjan aikuisiän terveydelle (Rimpelä 2010).

Nuoruusiässä tapahtuu nuoren seksuaalinen kypsyminen, oman lopullisen sukupuoli-identiteetin ja seksuaalisen identiteetin löytäminen (Laukkanen 2010). Nuori kehittyy järjen, tunteen ja biologian tasoilla. Murrosiässä biologia käynnistää nuoren seksuaalisen kehityksen, jota tunteet vahvasti ohjaavat. Ajan myötä nuori oppii tunnistamaan, kokemaan ja hallitsemaan tunteitaan paremmin. Tunteitaan nuori voi käsitellä myös järjen avulla. Järjen tasolla nuori oppii omasta seksuaalisesta kehittämisestään, itsensä huolehtimisesta ja vastuusta. Nuoren elinolosuhteet ja yksilöllinen tapa oppia asioita vaikuttavat suuresti tähän prosessiin ja lopulta siihen, millaisia valintoja nuori tekee elämänsä varrella. Kehityksen keskeneräisyys aiheuttaa nuorelle usein yksinäisyyden ja erilaisuuden tunteita. Biologian tasolla jokainen nuori kehittyy yksilöllisesti. Turvallinen ympäristö, tieto, oman itsensä arvostaminen ja sosiaaliset taidot nousevat avainasemaan nuoren hyvän seksuaalisen identiteetin kehittämisessä. (Sandberg 2009, 26-27.)

Murrosiän fyysiset muutokset ovat osa nuoren ainutlaatuisista siirtymävaihetta lapsuudesta aikuisuuteen. Murrosikään kuuluu kasvun nopeutuminen, sukupuoliominaisuuksien kehittyminen sekä kehon koostumuksen muuttuminen. Sukupuolihormonien tuotannon kiihtyminen aloittaa murrosiän fyysisten muutosten ketjun. Ensimmäinen merkki hormonituotannon lisääntymisestä on pojilla kivesten ja tytöillä rintojen kasvu. (Dunkel 2007.) Tytöillä ensimmäiset murrosiän löydökset ilmaantuvat 8–13 vuoden iässä (Aalberg & Siimes 2007, 53). Suomalaisen tyttöjen kuukautiset alkavat tavallisesti 10–16-vuotiaana, keskimäärin 12–13 vuoden iässä. (Tiitinen 2013.) Poikien ensimmäiset murrosiän merkit ilmaantuvat 9–13-vuotiaana, keskimäärin 11,5 vuoden iässä. Ensimmäinen siemensyöksy ilmaantuu tavallisimmin 13–15

vuoden iässä. (Jahanko 2012.) Murrosikä kestää normaalisti 2-5 vuotta. Tuona aikana nuori pyrkii sopeutumaan kehossaan tapahtuviin muutoksiin. Nuoresta kasvaa murrosiän myötä fyysisesti aikuinen. (Aalberg & Siimes 2007, 15.)

Nuoruuden kolme kehitystehtävää ovat itsenäistyminen, seksuaalisen identiteetin jäsentyminen ja sosiaalisen roolin löytäminen (Laukkanen 2010; Ryttyläinen & Valkama 2010, 86). Nämä voimakkaat kehitystapahtumat keskushermostossa, ruumiin kasvu ja kehitys, hormonaaliset muutokset sekä tunne-elämän, ajattelun, käyttäytymisen ja ihmissuhteiden muutokset vähitellen valmistavat nuorta aikuisuuteen. Ne antavat nuorelle valmiudet kohdata aikuisiän haasteet ja kyvyn astua aikuisuuteen. Tämä kehitys kohti aikuisuutta tapahtuu läheisessä vuorovaikutuksessa vanhempien, ikätovereiden ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa. (Laukkanen 2010; de Graaf ym. 2011.)

2.2 Nuorten seksuaalikäyttäytyminen

Sukupuolten väliset erot seksuaalikäyttäytymisessä ja siihen liittyvät arvot ja asenteet ovat viime vuosien aikana kaventuneet. Nuoret miehet ja naiset ovat seksuaalisesti melko tasavertaisia. Vapaamielisyys on lisääntynyt. Seksistä ilman rakkautta samoin kun kaupallisesta seksistä ja naisten seksuaalisesta aloitteellisuudesta on tullut hyväksytympää. (Apter ym. 2005, 84.)

Nuoret aloittavat seurustelun hieman nuorempana kuin aiemmin (Apter ym. 2005, 84). Nuoruusiässä ihastuksen kohteet tyypillisesti vaihtelevat ja seurustelusuhteet ovat usein lyhyitä (Kaltiala-Heino 2004, 61). Nuorten fyysinen kehitys, etenkin sukukypsyyden saavuttaminen, on vahvasti yhteydessä sukupuolikokemusten aloittamisen kanssa. Aikaisemmin kehittyneet ja sukukypsyyden saavuttaneet nuoret aloittavat myös seurustelu- ja yhdyntäkokeilut aikaisemmin kuin myöhemmin kehittyneet nuoret. Noin kolmasosa nuorista kokee ensimmäisen yhdyntänsä alle 16-vuotiaana ja hieman yli puolet ennen 18-vuoden ikää. (Apter ym. 2005, 84.) Tytöt kehittyvät fyysisesti ja samalla seksuaalisesti aikaisemmin kuin pojat (Kontula & Meriläinen 1988). Nuorten seurustelusuhteissa tyttö on yleisemmin poikaa nuorempi kuin päinvastoin (Niemi 2010). Tytöille on tyypillistä hakeutua seurustelusuhteisiin itseään muutamana vuoden vanhempien poikien kanssa (Kontula 1991, 27-32). Tytöt ja pojat suhtautuvat seurusteluun ja seksuaalisiin kokemuksiin eri tavoin. Tyttöillä korostuu sitoutuminen ja voi-

makkaat tunteet. Pojat taas pitävät tärkeänä kokeneisuutta ja vapautta. (Pötsönen & Välimaa 1995, 12.)

Suomalaisissa tutkimuksissa sukupuolten välillä ei ollut yhdyntäkokenemusten yleisyydessä merkittäviä eroja. Yhdynnässä olleiden nuorten osuus sen sijaan kasvaa siirryttäessä kahdeksannelta luokalta yhdeksännelle luokalle. (Kontula & Meriläinen 2006; Ellonen ym. 2008; THL 2010). Väestöliiton tekemään Seksuaaliterveystietokilpailuun (Kontula & Meriläinen 2006) osallistuneista kahdeksaluokkalaisista nuorista reilu kymmenesosa oli ollut yhdynnässä ja Lapsiuhritutkimukseen (Ellonen ym. 2008) osallistuneista yhdeksäluokkalaisista nuorista jo noin viidennes oli yhdynnän kokeneita. Vuoden 2010 Kouluterveyskyselyn (THL 2010) tulokset olivat samassa linjassa aikaisempien tutkimuksien kanssa. Yhdeksännellä luokalla yhdynnän kokeneiden nuorten osuus oli lähes kaksinkertainen verrattuna kahdeksannella luokalla oleviin nuoriin. Kahdeksaluokkalaisista tytöistä 15 prosenttia ja pojista 16 prosenttia oli ollut yhdynnässä. Yhdeksäluokkalaisille vastaavat osuudet olivat tytöille 29 prosenttia ja pojille 28 prosenttia (THL 2010). Yhdysvalloissa tehdyssä tutkimuksessa (Finer & Philbin 2013) saatiin samankaltaisia tuloksia kuin suomalaisissa tutkimuksissa oli saatu. Tutkimukseen osallistuneista 14-vuotiaista nuorista noin kymmenesosa ja 15-vuotiaista viidesosa oli ollut yhdynnässä. Sukupuolten välillä ei ollut eroja yhdyntäkokeneisuudessa. (Finer & Philbin 2013.)

Nuorten yhdyntäaktiivisuus lisääntyy iän myötä. Kouluterveyskyselyyn (THL 2010) osallistuneista kahdeksaluokkalaisista nuorista noin viidennes oli ollut yhdynnässä kerran ja noin 40 prosenttia kymmenen kertaa tai useammin. Yhdeksäluokkalaisille nuorille samat osuudet olivat 15 prosenttia ja 50 prosenttia. (THL 2010.) Tutkimusten mukaan yhdyntäaktiivisuuden suhteen sukupuolten välillä ei ole selviä eroja. Noin puolet yhdyntäkokeneuksista koetaan yhden kumppanin kanssa. (Ellonen ym. 2008; THL 2010.) Yhdyntäkumppaneiden lukumäärän suhteen sukupuolien välillä sen sijaan on eroja. Pojilla on tutkimusten mukaan tyttöihin verrattuna yleisemmin useampia yhdyntäkumppaneita (Ellonen ym. 2008; THL 2010). Kahdeksaluokkalaisista pojista lähes neljäsosa oli ollut yhdynnässä viiden tai useamman kumppanin kanssa. Saman luokka-asteen tytöistä kymmenesosa oli ollut yhdynnässä viiden tai useamman kumppanin kanssa. Yhdeksäluokkalaisista pojista noin 16 prosentilla ja tytöistä noin 11 prosentilla oli ollut viisi tai useampi yhdyntäkumppani. (THL 2010.)

2.3 Nuorten median käyttö ja sen yhteys nuorten seksuaalikäyttäytymiseen

Medialla (televisio, internet, puhelin, videopelit) on nykypäivänä merkittävä rooli nuorten elämässä (Brown & Cantor 2000; L'Engle ym. 2006; Rideout ym. 2010; Brown & Bobkowski 2011). Media on muuttunut viime vuosikymmeninä. Internetin ja digitaalisen median kehitys on vaikuttanut siihen, miten nuoret tänä päivänä käyttävät mediaa (Rideout ym. 2010; Pew Research 2012). Nuoret ovat langattomien, digitaalisten laitteidensa kanssa tauotta yhteydessä ympäröivään maailmaan (Brown & Bobkowski 2011). Nuoret käyttävät mediaa yhä yksityisemmin. Sitä käytetään omalla matkapuhelimella, omalla kannettavalla tietokoneella tai pöytäkoneella omassa huoneessa (Rideout ym. 2010; EU Kids 2011). Median käyttöä vuorokaudta kohden on tutkittu lähinnä yksittäisen median kuten esimerkiksi television tai internetin käytön mukaan (Pelastakaa Lapset 2010; EU Kids 2011; Myllyniemi & Berg 2013; Romer ym. 2013). Median kokonaiskäyttöä vuorokaudta kohden on tutkittu, mutta tutkimuksissa median määritykset vaihtelevat. Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa (Rideout ym. 2010) esimerkiksi median kokonaiskäyttöön on laskettu televisio, videopelit, elokuvat, musiikki, lehdet ja tietokone. Kouluterveyskyselyssä (THL 2010) puolestaan median käyttöä on määritelty television katselun, tietokoneen käytön sekä kännykkä- ja konsolipelien pelaamisen mukaan.

Nuorten median käyttö on lisääntynyt viime vuosina (Rideout ym. 2010; Romer ym. 2013). Poikien on todettu käyttävän mediaa tyttöjä enemmän (THL 2010; Rideout ym. 2011). Yhdysvaltalaisen tutkimuksen mukaan (Rideout ym. 2010) 8-18 -vuotiaat kuluttavat eniten vuorokaudessa aikaa median käyttöön. Kyseiden tutkimuksen mukaan nuoret käyttävät mediaa keskimäärin 7,5 tuntia vuorokaudessa. Se on enemmän kuin mihinkään muuhun aktiviteettiin tai harrastukseen käytetty aika. (Rideout ym. 2010.)

Suomalaisnuorille tehdyn vapaa-aika tutkimuksen (Myllyniemi & Berg 2013) mukaan valtaosalle 10-19-vuotiaista nuorista kertyi kokonaisruutuaikaa eli television tai tietokoneen ääressä vietettyä aikaa yli kaksi tuntia vuorokaudessa. Kolmasosalla 10-14-vuotiaista ruutuaika oli yli neljä tuntia. (Myllyniemi & Berg 2013.) Vuoden 2010 Kouluterveyskysely (THL 2010) osoitti samankaltaisia tuloksia. Valtaosa kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista nuorista käytti mediaa (televisio, tietokone, kännykkä- ja konsolipelit) yli kaksi tuntia vuorokaudessa. Viikonloppuisin mediaa käytettiin enemmän. Lisäksi pojat näyttivät käyttävän mediaa tyttöjä enemmän (THL 2010.) Tutkimusten mukaan suurin osa suomalaisnuorista käytti internetiä

noin 2-3 tuntia vuorokaudessa (Pelastakaa Lapset 2010; EU Kids 2011). Yhdysvaltalainen tutkimus (Romer ym. 2010) osoitti samankaltaisia tuloksia; sen mukaan noin 40 prosenttia nuorista käytti internetiä 1-4 tuntia vuorokaudessa. Suomalaisnuorille tehdyn vapaa-aikatutkimuksen (Myllyniemi & Berg 2013) mukaan reilusti yli puolet nuorista katsoo televisiota keskimäärin 1-2 tuntia vuorokaudessa. Tutkimukseen osallistuneista 10-14 -vuotiaista nuorista 40 prosenttia käyttää tietokonetta 1,5-3 tuntia vuorokaudessa ja 15-19-vuotiaista saman verran tietokonetta käyttää lähes 50 prosenttia. (Myllyniemi & Berg 2013.) (taulukko 1).

Media on pitkään ollut nuorten tiedonlähteenä seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa (Tolman & McClland 2011). Se on nykypäivänä tärkeä nuorten seksuaalisuuteen sosiaalistaja (L'Engle ym. 2006; Peter & Valkenburg 2006; Wolak ym. 2007a; Brown & L'Engle 2009). Internetin keskustelufoorumeilla nuoret hakevat tietoa seksistä ja seksuaalisuudesta. Nuoret kokevat internetin usein turvallisimmaksi paikaksi hakea tietoa ja keskustella arkaluontoisista asioista. Median seksualisoituminen ja sen vaikutukset nuorten seksuaaliseen kehitykseen on viime vuosina noussut huolenaiheeksi. Tutkimuksissa on kuitenkin vaikea selvittää, ovatko median seksuaaliselle sisällölle altistuneet nuoret jo alun perin seksuaalisesti enemmän aktiivisia ja näin altistaneet itsensä vai kuinka suuri osa nuorista on tahtomattaan altistunut median seksuaaliselle sisällölle. (Tolman & McClland 2011.)

Nuorten oma käyttäytyminen (Wolak ym. 2008) ja aikaisemmat kokemukset (Noll ym. 2009) voivat altistaa esimerkiksi internetin seksuaaliselle sisällölle ja siellä tapahtuvalle seksuaaliselle kaltoinkohtelulle. Nuoret, jotka kertovat internetissä henkilökohtaisia tietojaan tuntemattomille ja keskustelevat seksistä tuntemattomien kanssa, joutuvat todennäköisemmin aggressiivisenkin seksuaalisen ehdottelun kohteiksi (Wolak ym. 2008). Lapsena seksuaalisesti kaltoinkohdellut tytöt joutuvat myös useammin internetissä seksuaalisen kaltoinkohtelun uhriksi (Noll ym. 2009).

Media vaikuttaa nuoren käyttäytymiseen (Wolak ym. 2008; Noll ym. 2009), arvoihin ja asenteisiin (Tolman & McClland 2011). Nuoret oppivat median kautta sukupuolirooleista sekä siitä, miten seksuaalisissa ja romanttisissa suhteissa käyttäytyään (Wolak ym. 2008; Noll ym. 2009). Median seksualisoituneelle sisällölle altistuminen vaikuttaa nuoriin eri tavoin. Televisio-ohjelmien on muun muassa todettu vahvistavan stereotyyppioita parisuhteiden sukupuolirooleista (”naiset ovat seksiobjekteja”, ”miehiä kiinnostaa vain seksi”). (Ward 2002; Ward & Friedman 2006.) Perinteisiä sukupuolirooleja korostavan mediasisällön on osoitettu olevan yhteydessä perinteisten miesten ja naisten seksuaalisuuteen liittyvien näkökulmien hyväksyntään (Tolman & McClland 2011).

Median seksuaaliselle sisällölle altistuneiden nuorten on todettu olevan seksuaalisesti aktiivisempia (L'Engle ym. 2006) ja olevan alttiimpia seksuaaliselle riskikäyttäytymiselle (Brown & Cantor 2000; L'Engle ym. 2006). Lisääntynyt altistuminen niin television (Brown & Newcomer 1991; Collins ym. 2004) kuin muunkin median (Brown ym. 2006; Bleakley ym. 2008)

seksualisoituneelle sisällölle ennustaa aikaisempaa yhdyntöjen aloitusikää. Brownin ym. (2006) tekemän tutkimuksen mukaan nuoret, jotka altistuivat runsaasti median (televisio, musiikki, elokuvat, lehdet) seksuaaliselle sisällölle, aloittivat kaksi kertaa todennäköisemmin yhdynnät ennen 16-vuoden ikää kuin nuoret, jotka altistuivat vähemmän. Bleakley ym. (2008) löysivät tutkimuksessaan samankaltaisia tuloksia. Median (televisio, musiikki, videopelit, lehdet) seksuaaliselle sisällölle altistumisen todettiin niin ikään aikaistavan nuorten yhdyntöjen aloitusikää.

Altistuminen pornografialle on yhä yleisempää nuorten keskuudessa (Mitchell ym. 2007; Jones ym. 2011). Pornon katsomisen on todettu olevan yhteydessä nuorten seksuaaliseen kaltoinkohteluun ja lisäävän tyttöjen riskiä joutua seksuaalisesti kaltoinkohdelluksi (Tolman & McCelland 2011). Varsinkin pojille pornon on tutkimuksissa havaittu olevan seksuaalitietojen lähde (Hilton 2007). Pornon katsomisella on vaikutuksia nuorten seksuaalikäyttäytymiseen. Kolmannes ruotsalaistutkimukseen (Rogala & Tyden 2003; Tyden & Rogala 2004) osallistuneista nuorista naisista ja noin puolet nuorista miehistä oli kokenut, että pornon katsominen vaikutti heidän seksuaalikäyttäytymiseensä. Valtaosa koki vaikutukset myönteisinä, mutta osa koki pornon katsomisen inhottavana ja sen lisänneen suorituspainetta. Pornon katsominen voi myös lisätä nuorten epävarmuutta omaa kehoaan ja seksuaalisuuttaan kohtaan (Rinkilä 2012).

3 SEKSUAALINEN KALTOINKOHTELU

3.1. Seksuaalisen kaltoinkohtelun määrittely

Seksuaalisella kaltoinkohtelulle ei ole yhtä, yleistä, kansainvälisesti hyväksyttyä määritelmää. Eri kulttuurit ja yhteisöt määrittävät sen eri tavoin (Laitinen 2004, 19). Tutkimuksessani käytän määritelmää, jonka mukaan seksuaalinen kaltoinkohtelu tarkoittaa vasten nuoren omaa tahtoa tapahtuvaa seksuaalista tekoa (Trickett ym. 2011; Väestöliitto 2013). Tutkimuksessani tämä käsittää kirjallisuudessa vaihtelevasti käytetyt käsitteet seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalinen häirintä tai seksuaalinen väkivalta (Orange & Brodwin 2005; Heikinheimo & Tassola 2007; Kauppinen 2007; Ellonen ym. 2008; Laaksonen ym. 2011; Trickett ym. 2011). Seksuaalinen hyväksikäyttö, häirintä samoin kuin väkivalta määritellään usein kirjallisuudessa aikuisen ja nuoren väliseksi seksuaaliseksi väärinkäytökseksi (Salo & Stålberg 2004). On kuitenkin tärkeä tuoda esille, että myös toinen nuori voi olla hyväksikäyttäjä tai väkivallantekijä (Attar-Schwartz 2009; Petersen & Hyde 2009). Lisäksi näihin käsitteisiin liitetään usein mielikuva vain teon fyysisestä ulottuvuudesta eivätkä ne näin kykene riittävän laaja-alaisesti määrittämään kyseessä olevaa kokonaisuutta. Seksuaaliseen kaltoinkohteluun liittyy kuitenkin vahvasti henkinen painostaminen, uhkailu ja lahjonta.

Kaltoinkohtelu voi tapahtua sekä kasvotusten että median kuten puhelimen tai internetin välityksellä. Tekijänä voi olla niin mies kuin nainenkin, aikuinen tai toinen alaikäinen. (Finkelhor ym. 2009b.) Seksuaalisen kaltoinkohtelun muotoja voivat olla seksiin tai vartaloon liittyvä seksuaalinen vihjailu tai nimittely, kehon intiimialueiden koskettelu vasten tahtoa sekä seksuaalisiin tekoihin kuten kosketteluun, yhdyntään, suuseksiin tai suutelemiseen pakottaminen. Niin ikään kuuntelemaan tai katselemaan pakottaminen sekä toisen luvatta kuvaaminen seksuaalisiin tarkoituksiin ja seksuaalisten kuvien levittäminen ovat kaikki seksuaalisen kaltoinkohtelun muotoja. Seksuaalisiin tekoihin uhkailu, kiristäminen, johdattelu, viettely sekä lahjonta ovat seksuaalista kaltoinkohtelua. Seksuaalista kaltoinkohtelua on myös se, kun tiedostamattomassa tilassa esimerkiksi päihtyneenä joutuu tahtomattaan seksuaalisen teon kohteeksi. (Brusila 2009; Finkelhor ym. 2009a; Trickett ym. 2011; Väestöliitto 2013.)

On tärkeä huomioida, että kaikki nuoren seksuaalisen kaltoinkohtelun muodot eivät ole Suomen rikoslaisissa (Rikoslaki 20.) rangaistavia. Näin rikoslaki luo oman määrittelynsä käsitteel-

le. Suomen rikoslaissa käytetään seksuaalisen kaltoinkohtelun sijaan käsitettä seksuaalinen hyväksikäyttö. Rikoslain 20. luvussa määritellään seksuaalirikosten tunnusmerkit ja rangaistukset. Lapsen seksuaalisella hyväksikäytöllä tarkoitetaan alle 16-vuotiaaseen kohdistuvaa sukupuoliyhteyttä, koskettelua tai muuta seksuaalista toimintaa, joka on vahingollista lapsen kehitykselle. Suojaikärajana on 18 vuotta, kun tekijänä on uhrin vanhempi, huoltaja tai vanhempaan, huoltajaan rinnastettavissa oleva henkilö. Myös lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys on rikoslaissa rangaistava teko. Nuorten keskinäiset seksisuhteet eivät ole Suomen rikoslaissa rangaistavia, kun kyseessä on toisiaan sekä iältään että henkisesti kehitykseltään lähellä olevat henkilöt ja seksuaalinen kanssakäyminen on tapahtunut yhteisymmärryksessä. Laissa lapsen seksuaalisen hyväksikäytön määritelmä perustuu hyvin pitkälti lapsen ikään ja kehitystasoon. Tapauksissa, joissa teon kohde on lähellä suojikärajaa ja epäilty on suhteellisen nuori, teon vakavuusastetta on hyvin vaikea arvioida. (Rikoslaki 20. luku 5-8§.)

Tutkielmassani keskityn tarkastelemaan erityisesti nuorten kokemaa nimittelyä ja seksuaalista ehdottelua, median kautta tapahtuvaa seksuaalista kaltoinkohtelua, ilman lupaa tapahtuvaa kehon intiimialueiden koskettelua, yhdyntään tai muuhun seksiin pakottamista sekä lahjontaa seksiä vastaan. Nämä teemat nousevat THL:n Kouluterveyskyselystä, jota käytän tutkielmani aineistona. (Kouluterveyskysely 2011.)

3.2 Nuorten seksuaalinen kaltoinkohtelu Suomessa ja maailmalla

Nuoruusiässä (12-17) yksilön on todettu olevan kaikkein alttein seksuaaliselle kaltoinkohtelulle (Snyder 2000; Maxwell ym. 2003; Snyder & Sickmund 2006; Finkelhor ym 2009b). Tytöt kokevat poikia enemmän seksuaalisesta kaltoinkohtelusta (Bonino ym. 2006; Finkelhor ym. 2009b; Trickett ym. 2011). Erään tutkimuksen mukaan tytöt joutuvat jopa kolme kertaa useammin seksuaalisen kaltoinkohtelun kohteeksi (Trickett ym. 2011). Lisäksi aikaisen puberteetin on todettu olevan yhteydessä seksuaaliseen kaltoinkohteluun, mikä vuoksi aikaisin kehittyneillä nuorilla on suurentunut riski joutua seksuaalisesti kaltoinkohdelluksi. (Graig ym. 2001; Lindberg ym. 2007.)

Yhdysvalloissa vuonna 2009 tehdyn tutkimuksen (Finkelhor ym. 2009b) mukaan 14–17-vuotiaista nuorista noin 16 prosenttia oli joutunut seksuaalisen kaltoinkohtelun uhriksi kuluneen vuoden aikana ja lähes 30 prosenttia koko elinaikanaan. Yleisimpiä kaltoinkohtelun

muotoja olivat ”vilauttelu”, sanallinen häirintä ja seksuaalinen pahoinpitely. Tutkimuksen mukaan 14–17-vuotiailla tytöillä oli eniten seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksia. Heistä lähes viidesosalla oli seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksia koko elinaikanaan. (Finkelhor ym. 2009b.)

WHO on arvioinut, että lapsena ja nuorena seksuaalisen väkivallan kohteeksi on joutunut noin yksi viidesosa maailman naisista ja noin 5-10 prosenttia miehistä. Mikäli mukaan luettaisiin ikätoivereiden tekemä seksuaalinen väkivalta ja sellainen kaltoinkohtelu, joka ei sisällä fyysisistä kontakteja, voisivat luvut mahdollisesti nousta 9-16 prosenttia. (Krug ym. 2002.) Andrew ym. (2004) esittävät meta-analyysissään seksuaalisen kaltoinkohtelun esiintyvyyden olevan maailmanlaajuisesti pojilla noin 9 prosenttia ja tytöillä noin 25 prosenttia. On huomioitava, että kyseisessä tutkimuksessa lapsi määriteltiin alle 18-vuotiaaksi ja seksuaalinen kaltoinkohtelu puolestaan vain aikuisen ja lapsen väliseksi.

Suomessa lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten määrä on kasvussa. Tilastokeskuksen mukaan lapsen seksuaalisia hyväksikäyttöjä tuli poliisin tietoon vuoden 2012 tammi-syyskuussa 1 164 tapausta. Tämä on aikaisempien vuosien keskiarvoon verrattuna 80 prosenttia (516 tapausta) enemmän. (Tilastokeskus 2012.) Ruotsissa tilastot ovat samansuuntaisia. Siellä poliisille ilmoitettuja alle 15-vuotiaisiin lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia oli vuonna 2009 4474 kun vuonna 1999 sama luku oli 3138. 15–17-vuotiaisiin kohdistuvien ilmoitettujen seksuaalirikosten määrä oli 1023 tapausta vuonna 2009 ja näistä 96 tapausta sadasta oli kohdistunut tyttöihin. (Upp till 2010.) Suomessa poliisin tietoon tulleiden lasten seksuaalirikosten määrän kasvu ei kuitenkaan välttämättä ole merkki ilmiön lisääntymisestä. Tapausmäärien kasvun taustalla voi olla viranomaiskontrollin tehostuminen ja näin kiinnijäämisriskin kasvu. Lapsen kohdistuvien seksuaalirikosten tunnistamiseen on panostettu 2000-luvulla. Hyväksikäytön selvittämisestä on julkaistu ohjeita sosiaali- terveydenhuollon henkilöstölle (Taskinen 2003) ja velvollisuutta tehdä lastensuojeluilmoitus on laajennettu (Lastensuojelulaki 25 §, 417/2007).

THL (Porras 2012), Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) (Peura ym. 2009), Väestöliitto (Kontula & Meriläinen 2006) sekä Oikeuspoliittinen tutkimuskeskus yhdessä Poliisiammattikorkeakoulun (Ellonen ym. 2008) kanssa ovat viime vuosina selvittäneet tutkimuksissaan suomalaisten nuorten kokemaa seksuaalista kaltoinkohtelua (taulukko 2). Tutkimukset eroavat

toisistaan otoskokonsa mutta myös osallistujiensa suhteen. Tutkimuksissa on omat painotuksensa ja kaikissa niissä nuorten kohtaama seksuaalinen kaltoinkohtelu on ollut vain yksi osa tarkasteltua kokonaisuutta. Kouluterveyskyselyn (Kouluterveyskysely 2013) tarkoituksena on ollut muodostaa kokonaiskuva nuorten terveydestä ja elinympäristöstä. MLL:n Kiusaamiskyselyssä (Peura ym. 2009) puolestaan aihetta käsiteltiin koulumaailman ja kiusaamisen näkökulmasta. Lapsiuhritutkimuksessa (Ellonen ym. 2008) tarkasteltiin nuorta väkivallan uhrina ja Väestöliiton Seksuaaliterveystietokilpailu (Kontula & Meriläinen 2006) taas halusi selvittää nuorten seksuaalitietoja ja seksuaalinen kaltoinkohtelu oli tutkimuksessa seksuaalitietoja selittävänä tekijänä.

TAULUKKO 2. Suomalaisuorten kokema seksuaalinen kaltoinkohtelu viimeisimpien tutkimuksien mukaan

	THL Kouluterveys- kysely (THL 2010)	MLL:n Kiusaamiskysely (kokemus koulussa) (Peura ym. 2009)	Lapsiuhritutkimus (Ellonen ym. 2008)	Väestöliiton Seksuaali- li- terveysstietokilpailu (Kantola & Meriläinen)
Otos	55 548	15 772	13 459	33 819
Kokemus seksuaalisesta kaltoinkohtelusta/ % Ei toivottua hänsäkiä puhetta ja seksiin ehdottelua		yläkoulu tytöt 12.,0 pojat 11.0 ^a yläkoulu tytöt 40.0, pojat 27.0 ^b		8lk tytöt 12.8 8lk pojat 6.2 yhteensä 9.5
Ehdotte-lua, ahdiste-lua puhelimessa tai Internetissä	8lk tytöt 29.3, pojat 6.8 9lk tytöt 34.0, pojat 8.4	yläkoulu tytöt 69.0, pojat 69.0 ^a		
Seksuaalinen häirintä tekstiviestillä			9lk tytöt 8.0, pojat 3.0	
Alastonkuvien laittaminen luvatta internetiin			9lk tytöt 1.0, pojat 1.0	
Rivo kielenkäyttö internetissä			9lk tytöt 22.0, pojat 14.0	
Seksikkäiden kuvien pyytäminen internetissä			9lk tytöt 22.0, pojat 4.0	
Seksin ehdottaminen internetissä			9lk tytöt 22.0, pojat 6.0	
Palkkion tarjoaminen seksistä			9lk tytöt 5.0, pojat 1.0	
Kehon itimien alueiden koskettelua tai kopelointiavasten tahtoa	8lk tytöt 15.1, pojat 5.4 9lk tytöt 18.3, pojat 6.8	yläkoulu tytöt 7.0, pojat 7.0 ^a yläkoulu tytöt 23.0, pojat 13.0 ^b		8lk tytöt 9.2 8lk pojat 6.2 yhteensä 7.7
Seksuaalisuuteen viittaavan nimittelyn (esim. huora, lesbo, homo)	8lk tytöt 45.6, pojat 44.8 9lk tytöt 46.4, pojat 43.6	yläkoulu tytöt 8.0, pojat 21.0 ^c yläkoulu tytöt 8.0, pojat 21.0 ^d yläkoulu tytöt 46.0, pojat 45.0 ^b		8lk tytöt 2.3 8lk pojat 4.1 yhteensä 3.1
Yhdyntään tai seksiin pakottaminen	8lk tytöt 5.5, pojat 2.5 9lk tytöt 8.0, pojat 2.8		9lk tytöt 3.0, pojat 1.0	
Lahjonta	8lk tytöt 5.6, pojat 2.7 9lk tytöt 6.9, pojat 3.0		9lk tytöt <1.0, pojat 2.0	

^a kerran viikossa tai useammin

^b kerran kuussa tai harvemmin

^c päivittäin

^d noin kerran viikossa

3.2.1 Häiritsevä seksuaalinen ehdottelu tai ahdistelu puhelimessa tai internetissä

Median ja erityisesti internetin runsas käyttö luovat mahdollisuuksia seksuaalisen kaltoinkohdellun kokemuksille (Aaltonen 2006; Brown ym. 2006). Vaikka internet on nuorille luonteva ja normaali osa maailmaa, siihen sisältyy monia vaaroja. Nuoret voivat altistua internetissä esimerkiksi pornografialle tai väkivaltaa sisältävälle, lainvastaiselle materiaalille tai kohdata hyväksikäyttäjiä, kiusaajia ja ahdistelijoita. (Ybarra & Suman 2006; Kauppinen 2007; Mitchell & Finkelhor 2007; Guan & Subrahmanyam 2009; Pelastakaa Lapset 2010; EU Kids 2011.) Mediassa tapahtuvaksi seksuaaliseksi kaltoinkohteluksi luetaan niin internetissä ja puhelimes- sa tapahtuva seksuaalinen ehdottelu, vihjailu ja nimittely kuin mediassa esiintyvälle seksuaal- iselle sisällölle kuten pornografialle altistuminen. (Vilka 2011, 53; Tolman & McClland 2011.)

Internetin sosiaalisessa mediassa, keskustelupalstoilla ja pelimaailmoissa ihmisten välinen vuorovaikutus on monella tavoin erilaista kuin todellisissa ihmissuhteissa. Kanssakäyminen tuntemattoman kanssa voi internetissä nopeasti muodostua välittömän ja läheisen tuntuiseksi. (EU Kids 2011.) Lisäksi anonymiteetti voi muuttaa ihmisten käyttäytymistä ja luoda käsityk- sen, ettei internetissä tapahtuvilla teoilla ole seurauksia oikeassa maailmassa (Muir 2005). Internetissä tapahtuvaa kaltoinkohtelua voidaan pitää helppona. Keskusteluissa oma keho ei ole muiden keskustelijoiden nähtävissä ja näin nuori voi kokea omista intiimeistä asioista ja henkilökohtaisista ongelmista puhumisen helpoksi. Tämän ohella myös sanallinen häirintä ja aggressiivisuus mahdollistuvat. (Muir 2005; Laukkanen 2006; Guan & Subrahmanyam 2009.)

Vuonna 2010 Pelastakaa Lapset Ry toteutti kyselyn (Pelastakaa Lapset 2010) lasten ja nuor- ten kokemuksista internetissä solmituista tuttavuuksista ja kavereisuhteista. Vastaajista noin 80 prosentilla oli kavereita internetissä, joita he eivät olleet tavanneet tosielämässä. Yli puolet oli vaihtanut nettikaverin kanssa puhelinnumeroita, valokuvia ja käyttänyt web-kameraa keskus- teluissa. Kiusallisia tai epämiellyttäviä ehdotuksia internetin kautta oli kokenut viidesosa vas- tanneista. (Pelastakaa Lapset 2010.)

Nuoret kokevat internetin parantavan mahdollisuuksia löytää esimerkiksi potentiaalinen seu- rustelukumppani. Suuri osa nuorista uskoo, että internetin kautta voi ihastua ja löytää romant- tista kumppanuutta. (Pelastakaa Lapset 2010.) Ihastumisen ja kumppanuuden lisäksi nuoria

kiinnostaa seksuaalisuus ja seksiin liittyvät asiat (Lenhart ym. 2005). Seksi on yleisimpiä puheenaiheita internetissä käytävissä keskusteluissa. Vajaa 40 prosenttia Pelastakaa Lapset Ry:n kyselyyn osallistuneista nuorista oli keskustellut seksistä nettikavereiden kanssa ja viidesosa tuntemattomien kanssa. Hieman yli kymmenesosa nuorista oli lähettänyt paljastavia kuvia tai videoita nettikavereilleen. (Pelastakaa Lapset 2010.)

Suomalaisten tutkimusten mukaan nuorten kokema seksuaalinen kaltoinkohtelu internetissä on hyvin yleistä. Kaksi kolmasosaa MLL:n (Peura y. 2009) Kiusaamiskyselyyn vastanneista oli kokenut seksuaalista häirintää internetin palveluissa ja sovelluksissa. Vuoden 2010 Koulu-terveyskyselyn (THL 2010) mukaan kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista noin viidennes oli kokenut seksuaalista ahdistelua ja ehdottelua puhelimesta tai internetissä. Tytöt olivat tutkimuksissa kokeneet ahdistelua ja ehdottelua poikia yleisemmin (Ellonen ym. 2008; THL 2010). (taulukko 2, s15.) Yhdysvaltalaisessa vuonna 2010 tehdyssä tutkimuksessa (Jones ym. 2011) noin kymmenesosa nuorista oli kokenut ei-toivottua seksuaalista häirintää internetissä. Lisäksi yhdeksäsluokkalaisilla oli kahdeksäsluokkalaisiin verrattuna hieman enemmän kokemuksia puhelimesta tai internetissä tapahtuvasta seksuaalisesta kaltoinkohtelusta.

Youngin ym. (2009) tekemässä tutkimuksessa, jossa tutkittiin ikätovereiden välistä seksuaalista kaltoinkohtelua, vajaa 20 prosenttia tytöistä oli kokenut seksuaalisesti häiritseviä puheluita tai vastaanottanut seksuaalisesti loukkaavia tekstiviestejä. Pojilla osuudet olivat pienemmät. Pojista seksuaalisesti häiritseviä puheluita ja tekstiviestejä oli saanut reilu 10 prosenttia. Tekstiviestillä tapahtuva seksuaalinen häirintä oli Lapsiuhritutkimuksen (Ellonen ym. 2008) mukaan melko harvinaista suomalaisten nuorten keskuudessa. Harvempi kuin joka kymmenes oli kokenut seksuaalista häirintää tekstiviestin välityksellä (taulukko 2, s15).

Internetin kautta tapahtuva paljastavien ja seksuaalisten kuvien vaihtaminen sosiaalisessa mediassa, oman sähköpostin kautta tai web-kameran välityksellä on seksuaaliseen kaltoinkohteluun liittyvää kuvallista toimintaa (Wolak ym. 2007b; Vilka 2011, 116-117). Esimerkiksi alun perin viattomassa tarkoituksessa nuoren internetiin lataama kuva saattaa tulla väärinkäytetyksi (Laiho 2007). Nuori voi myös altistua toisten lähettämille kuville ja videomateriaaleille (Ybarra & Mitchell 2004a; Ybarra & Mitchell 2004b). Lapsiuhritutkimuksessa seksikkäiden kuvien pyytäminen oli yleistä erityisesti tytöillä. Yli viidennes yhdeksäsluokkalaisista tytöistä oli saanut tämän kaltaisia ehdotuksia. (Ellonen ym. 2008.) (taulukko 2, s15.)

Aikuispornografialle altistuminen on nuorten keskuudessa yleistä (Laiho 2007; Mitchell ym. 2007; Jones ym. 2011). Yhdysvalloissa vuonna 2010 tehdyn tutkimuksen (Jones ym. 2011) mukaan 23 prosenttia nuorista oli altistunut pornografialle internetissä.

3.2.2 Seksuaalisuutta loukkaava puhe ja nimittely

Vartaloon liittyvät vihjailut kuten ”läskiperse”, ”hyvät tissit” tai ”ihanat lihakset” ovat esimerkkejä seksuaalisuutta loukkaavasta puheesta. Tähän voi sisältyä myös uhkailua, kiristystä, ehdottelua ja johdattelua. (Vilka 2011, 51.) Epäsopivaa puhetta ja nimittelyä voi esiintyä niin nuorten (Attar-Schwarz 2009; Petersen & Hyde 2009; Young ym. 2009) välillä kuin nuoren ja aikuisen välillä (Finkelhor ym. 2009b). MLL:n Kiusaamiskyselyn (Peura ym 2009) ja Väestöliiton (Kontula & Meriläinen 2006) Seksuaaliterveystietokilpailun mukaan seksuaalisuuteen liittyvä nimittely on tytöillä yleisempää kuin pojilla. Kiusaamiskyselyn (Peura ym. 2009) mukaan yläkouluikäisistä tytöistä reilu 10 prosenttia oli kokenut seksuaalisuuteen liittyvää nimittelyä viikoittain ja 40 prosenttia kerran kuussa tai harvemmin. Väestöliiton (Kontula & Meriläinen 2006) kilpailuun osallistuneista kahdeksaluokkalaisista tytöistä 13 prosenttia ja pojista noin 6 prosenttia oli kokenut ei-toivottuja härskejä puheita ja seksiin ehdottelea. Kouluterveyskyselyn (THL 2010) mukaan tytöt ja pojat olivat puolestaan sekä kahdeksannella että yhdeksännellä luokalla kokeneet lähes yhtä yleisesti seksuaalisuutta loukkaavaa puhetta ja nimittelyä. (taulukko 2, s15.)

Yhdysvalloissa on tutkittu nuorten keskuudessa esiintyvää seksuaalisuutta loukkaavaa puhetta ja nimittelyä, jossa tekijänä on ikätoveri (Chiodo ym. 2009; Petersen & Hyde 2009; Young ym. 2009). Tutkimusten mukaan nuoret joutuvat usein seksuaalisesti loukkaavien vitsien ja kommenttien kohteiksi. Useimmissa tapauksissa loukkaavien kommenttien ja nimittelyn kohteena on tyttö. Youngin ym. (2009) tutkimuksen mukaan yläkouluikäisistä tytöistä lähes 60 prosenttia ja pojista vajaa 25 prosenttia oli kokenut seksuaalisesti loukkaavia vitsejä. Sekä Chiodo ym. (2009) että Petersen ja Hyde (2009) olivat saaneet tutkimuksissaan samankaltaisia tuloksia. Petersenin ja Hyden (2009) tutkimuksessa kuitenkin pojat olivat kokeneet muihin tutkimuksiin verrattuna yleisemmin seksuaalisuutta loukkaavaa puhetta. Tutkimuksen mukaan noin 60 prosenttia 9-luokkalaisista pojista oli saanut seksuaalisesti loukkaavia kommentteja ikätovereiltaan. (Petersen & Hyden 2009.)

3.2.3 Kehon intiimien alueiden koskettelu ilman lupaa

”Vahingossa” ja toistuvasti tapahtuva intiimialueille koskettelu esimerkiksi väentungoksessa tai uimahallissa on seksuaalista kaltoinkohtelua. Se voi olla halaus, jossa käsi ajautuukin toistuvasti väärään paikkaan. (Vilka 2011, 53.) Niin vaatteiden päältä kuin altakin koskettelu ilman lupaa luetaan seksuaaliseksi kaltoinkohteluksi (Chiodo ym. 2009; Finkelhor ym. 2009b; Petersen & Hyde 2009; Young ym. 2009; Vilka 2011, 53).

Kokemukset vastentahtoisesta koskettelusta ovat tutkimusten mukaan työillä usein yleisempiä (Kontula & Meriläinen 2006; Young ym. 2009; THL 2010). Myös luokka-asteiden välillä on todettu olevan eroa. Yhdeksäsluokkalaisilla nuorilla on kahdeksäsluokkalaisia nuoria enemmän kokemuksia vastentahtoisesta koskettelusta. (Kontula & Meriläinen 2006; THL 2010.) Väestöliiton Seksuaaliterveystietokilpailun (Kontula & Meriläinen 2006) mukaan vuonna 2006 suomalaisista kahdeksäsluokkalaisista tytöistä noin 9 prosenttia ja pojista noin 6 prosenttia oli kokenut kehon intiimialueiden koskettelu ilman lupaa. Vastaavanlaisia lukuja saatiin MLL:n Kiusaamiskyselyssä (Peura ym. 2009), johon mukaan yläkouluikäisistä tytöistä ja pojista 7 prosenttia oli kokenut vastentahtoista kätöilyä tai koskettelu kerran viikossa tai useammin. Vuoden 2010 Kouluterveyskyselyssä (THL 2010) tytöt olivat aikaisempiin tutkimuksiin verrattuna kokeneet yleisemmin vastentahtoista koskettelu. Kyselyyn vastanneista kahdeksäsluokkalaisista tytöistä 15 prosenttia ja pojista 5 prosenttia oli kokenut kehon intiimialueiden vastentahtoista koskettelu. Yhdeksäsluokkalaisista tytöistä 18 prosentilla ja pojista 7 prosentilla oli vastaavanlaisia kokemuksia. (taulukko 2, s15.)

Kokemukset intiimialueiden koskettelusta vasten tahtoa olivat nuorten keskuudessa yleisempiä, kun tekijäksi oli rajattu toinen ikätoveri (Chiodo ym. 2009; Petersen & Hyde 2009; Young ym. 2009). Youngin ym. (2009) tutkimuksessa puolet yläkouluikäisistä tytöistä ja neljäsosa pojista oli kokenut seksuaalista koskettelu vasten omaa tahtoa. Sekä Petersenin ja Hyden (2009) että Chiadon ym. (2009) tutkimuksissa noin 30 prosenttia sekä tytöistä että pojista oli kokenut ei-toivottua seksuaalista koskettelu ikätovereiltaan.

3.2.4 Pakottaminen yhdyntään tai muunlaiseen seksiin

Nuoruusiässä suurin osa nuorista alkaa seurustella ja tutkia seksuaalisuuttaan (Eaton ym. 2010). Moni nuori kokee sosiaalista painetta aloittaa romanttinen tai seksuaalinen suhde. Paine voi hämmentää nuorta ja samalla lisätä nuoren riskiä tulla pakotetuksi tai painostetuksi eihaluuttuun seksuaaliseen kanssakäymiseen. (Lacasse & Mendelson 2007.) Useat nuoret joutuvat kokemaan ensimmäisissä seurustelusuhteissaan seksuaalista pakottamista. Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa (Eaton ym. 2010) 7 prosenttia nuorista raportoi joutuneensa pakotetuksi yhdyntään. Tutkimusten mukaan Yhdysvalloissa 8-14 prosenttia nuorista on joutunut raiskauksen tai sen yrityksen kohteeksi elinaikanaan (Raghavan ym. 2004; Howard ym. 2007; Finkelhor ym. 2009a; McCauley ym. 2009; Young ym. 2009; McCart ym. 2010).

Yhdyntään ja muuhun seksiin pakottaminen sisältää käsitteenä yhdyntään emättimeen ja peräaukkoon, suuseksin sekä nuoren pakottamisen tekijän sukuelinten kosketteluun ja masturbointiin (Salo & Stålberg 2004). Suomalaisien tutkimusten mukaan yhdyntään ja seksiin pakottaminen on tytöillä jonkin verran yleisempää kuin pojilla (Ellonen ym. 2008; THL 2010). Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten nuorten välillä ei kuitenkaan ole suurta eroa (Kontula & Meriläinen; Ellonen ym. 2008; THL 2010). Väestöliiton tutkimuksessa (Kontula & Meriläinen 2006) muista tutkimuksista poiketen kahdeksäsluokkalaiset pojat olivat kokeneet tyttöjä yleisemmin yhdyntään tai muunlaiseen seksiin pakottamista. Vuoden 2010 Kouluterveyskyselyssä (THL 2010) tyttöjen kokema seksiin painostaminen ja pakottaminen oli yleisempää kuin aikaisemmissa tutkimuksissa. Kahdeksäsluokkalaisista tytöistä reilu 5 prosenttia ja yhdeksäsluokkalaisista 8 prosenttia oli kokenut seksiin pakottamista. Poikien prosenttiosuudet vastasivat aikaisempia tutkimuksia. (taulukko 2, s15.)

3.2.5 Rahan, tavarain tai päihteiden tarjoaminen vastineeksi seksistä

Lahjonta seksuaalisen kaltokohtelun muotona on usein sitä, että annetaan nuorelle vastapalveluksena jotain, mitä nuori haluaa. Tämä voi olla esimerkiksi rahaa, päihteitä, vaatteita, kännykkä tai ruokaa. Näin ostetaan nuorelta seksipalveluja. (Pedersen & Hegna 2003; Edwards ym. 2006; Swedin & Priebe 2007; Lavoie ym. 2010; Decker ym. 2012.) Lapsiuhritutkimuksen (Ellonen ym. 2008) mukaan suomalaiset tytöt kokivat poikia vähemmän lahjontaa seksiä vastaan. Yhdeksäsluokkalaisista pojista 2 prosenttia oli kokenut lahjontaa. Tytöistä lahjontaa oli

kokenut alle yksi prosenttia (Ellonen ym. 2008.) Kouluterveyskyselyssä (THL 2010) puolestaan tytöt olivat kokeneet poikia yleisemmin lahjontaa. Luokka-asteiden välillä lahjontakokemuksissa ei ollut Kouluterveyskyselyn mukaan suurta eroa (taulukko 2, s15.)

Nuorten seksuaalista kaltoinkohtelua käsittelevissä tutkimuksissa kokemuksia rahan, tavaran tai huumeiden tarjoamisesta vastineeksi seksistä ei ollut juurikaan tutkittu. On kuitenkin tutkimuksia nuorten seksin myymisestä. Yhdysvaltalaisen tutkimuksen (Edwards ym. 2006) mukaan 3,5 prosenttia nuorista oli vastaanottanut rahaa tai huumeita seksiä vastaan. Kaksi kolmasosaa heistä oli poikia. Vastaavanlaisia tuloksia on saatu Ruotsissa (2% pojista, 1% tytöistä; Swedin & Priebe 2007), Norjassa (2% pojista ja 1% tytöistä; Pedersen & Hegna 2003) ja Kanadassa (2% pojista ja 6% tytöistä; Lavoie ym. 2010).

3.3 Seksuaalisen kaltoinkohtelun seuraukset

Seksuaalinen kaltoinkohtelu voi pahimmassa tapauksessa olla trauma, joka rikkoo yksilön identiteetin ja kokemuksen omasta minästä (Ryttyläinen & Valkama 2010, 225). Se voi vaikuttaa nuoreen välittömästi ja ilman asiantuntevaa hoitoa myös myöhemmässä elämässä (Oddone Paolucci & Genuis 2001; Orange & Brodwin 2005; Heikinheimo & Tasola 2007). Tekomuoto ja seksuaalisen kaltoinkohtelun kesto sekä nuoren omat valmiudet käsitellä asiaa vaikuttavat nuoren toipumiseen (Oddone Paolucci & Genuis 2001; Mueller-Pfeiffer ym. 2013).

Seksuaalinen kaltoinkohtelu voi altistaa nuoren monille häiriöille ja oireille (Oddone Paolucci & Genuis 2001; Martin ym. 2004, Moran ym. 2004; Rodgers ym. 2004). Ne voivat olla laadultaan lyhyt- tai pitkäaikaisia. Nuoruusiän kehitystehtävät tuovat erityispiirteensä nuoren traumatisoitumiseen. Koettu trauma ilmenee posttraumaattisen oireilun lisäksi nuoren normaalin kehityksen vaikeutumisenä. Seksuaalinen kaltoinkohtelu voi vaarantaa nuoren normaalin psyykkisen, emotionaalisen ja seksuaalisen kehityksen. (Oddone Paolucci & Genuis 2001; Heikinheimo & Tasola 2007; Brusila 2009.)

Seksuaalinen kaltoinkohtelu voi aiheuttaa nuoressa epä tietoisuutta. Oikean ja väärän rajat voivat hämärtyvät ja nuori voi kokea olonsa hämmentyneeksi ja neuvottomaksi. (Brusila 2007.) On mahdollista, että nuoren käsitys omasta itsestään ja toisista ihmisistä muuttuu (Od-

done Paolucci & Genuis 2001). Nuori voi kokea itsensä arvottomaksi ja kykenemättömäksi suojelemaan itseään (Brusila 2007). Luottamus toisiin ihmisiin vaikeutuu (Ratican 1992). Nuori voi kokea oman kehonsa vieraana, likaisena ja hävettävänä. Nämä kaltoinkohtelun aiheuttamat tuntemukset vaarantavat nuoren seksuaalisen identiteetin jäsentymisen ja sosiaalisen roolin löytymisen. (Brusila 2007; Raijas 2003.) Trauma aiheuttaa nuorena turvattomuutta ja nuori voi kokea syyllisyyttä, häpeää ja epävarmuutta (Browne & Finkelhor 1986). Turvattomuuden tunne vaikuttaa oleellisesti nuoren itsenäistymiseen hidastaen tätä yhtä nuoruusiän tärkeää kehitystehtävää (Oddone Paolucci & Genuis 2001; Brusila 2009; Ryttyläinen & Valkama 2010, 225). Joissain tapauksissa nuori voi myös kieltää tapahtumat tai kokea osasyllisyyttä tapahtumiin. Kokemus omasta syyllisyydestä kaltoinkohteluun esiintyy eritoten silloin, kun kaltoinkohtelutilanteeseen on liittynyt mielihyvän kokemista. (Browne & Finkelhor 1986.)

Kaltoinkohtelun vaikutukset voivat ilmetä välittöminä stressioireina tai sitten puolestaan posttraumaattisina tapahtuman jälkeen (Oddone Paolucci & Genuis 2001). Kaltoinkohtelun välittömät reaktiot ovat usein samanlaisia kuin muihinkin elämänvaikeuksiin ja haavoittaviin kokemuksiin liittyvät reaktiot. Niitä ovat aggressiivisuus, riehuminen, ylikiihottuneisuus, erilaiset psykosomaattiset oireet, syömis- ja nukkumishäiriöt, masennus, turvattomuus, toivottomuus ja itsetuhoisuus. (Oddone Paolucci & Genuis 2001; Martin ym. 2004; Heikinheimo & Tasola 2007; Chiodo ym. 2009.)

Posttraumaattisen stressihäiriön (PTSD) on todettu olevan yleinen sairaus seksuaalisesti kaltoinkohdelluilla nuorilla (Oddone Paolucci & Genuis 2001; Andrews ym. 2004; Heikinheimo & Tasola 2007; Mueller-Pfeifferr ym. 2013). PTSD:n oireet voidaan jakaa kolmeen luokkaan, joista ensimmäiseen kuuluvat niin sanotut uudelleenkokemisoireet. Muistot tapahtumista valtaavat kaltoinhohdellun mielen yllättävissäkin tilanteissa eikä hän kykene hallitsemaan niitä tahdonalaisesti. Koetut tunteet kuten pelko ja avuttomuus, somaattiset tuntemukset kuten kipu tai muut koetut aistimukset kuten hajut ja kuuloaistimukset tulevat mieleen hallitsemattomasti. Uudelleenkokemisoireita ilmenee usein tilanteissa, joissa jokin asia muistuttaa tapahtuneesta tai puolestaan tilanteissa, jossa mieli on tyhjentynyt muista ärsykkeistä kuten nukkumaan mentäessä. Toisen oireryhmän muodostavat välttämisoireet, jotka ilmenevät muistojen välttelyinä. Kaltoinkohdeltu välttelee tapahtuneesta muistuttavia asioita, siitä puhumista, tiettyjä paikkoja, tilanteita tai esimerkiksi kosketusta. Kolmannen luokan oireet ovat vireystilaoireita,

joihin liittyvät univaikeudet, mielialan muutokset, keskittymisvaikeudet, jatkuva varuillaanolo ja vihanpuuskat. (Halligan ym. 2003; Bisson 2007.) Oireita pidetään fyysisiksi vastineiksi kaltoinkohdellun kokemalle turvallisuudentunteen menetykselle (Raijas 2003).

Nuoren seksuaalisen kaltoinkohtelun seuraukset ilmenevät eri ikävaiheissa eri tavalla. Nuoruusiässä seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemus voi vaikeuttaa merkittävästi nuoren seksuaalisen identiteetin rakentumista (Oddone Paolucci & Genuis 2001). Lisäksi seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneiden nuorten on tutkimuksissa todettu aloittavan yhdynnät nuorena (Raj ym. 2000; Putnam 2003; Black ym. 2009; Trickett ym 2011). Aikuisiässä puolestaan kaltoinkohtelun seuraukset voivat ilmetä parisuhdetta solmittaessa tai omien lasten syntyessä. Nuorena seksuaalisesti kaltoinkohdelluilla on aikuisena todettu masennusta, ahdistuneisuutta ja itsetuhoisuutta (Oddone Paolucci & Genuis 2001; Roberts ym. 2004; Rodgers ym. 2004; Heikinheimo & Tasola 2007). Heillä on myös todettu olevan suurentunut riski tulla uudestaan seksuaalisesti kaltoinkohdelluksi niin nuorena kuin myöhemmin aikuisena (Humbrey & White 2000; Snyder 2000; Oddone Paolucci & Genuis 2001; Snyder & Sickmund 2006; Young & Furman 2008; Finkelhor ym. 2009b). Lisäksi tutkimuksissa on osoitettu, että seksuaalisen kaltoinkohtelun uhriksi joutuminen lisää riskiä joutua myöhemmin fyysisen väkivallan uhriksi (Young & Furman 2008; Chiodo ym. 2009; Finkelhor ym. 2009b).

Seksuaalisen kaltoinkohtelun yhteyttä myöhempään seksuaaliseen riskikäyttäytymiseen (Noll ym. 2003; Howard & Wang 2005; Lalor & McElvaney 2010) ja prostituutioon (Lalor & McElvaney 2010) on tutkittu paljon. Nuorena tai lapsena seksiin pakotetuilla tai raiskatuilla on todettu olevan useampia seksikumppaneita (Howard & Wang 2005; Lalor & McElvaney 2010) ja heidän on todettu harrastavan enemmän irtosuhteita (Oddone Paolucci & Genuis 2001; Lalor & McElvaney 2010) verrattuna ihmisiin, joita ei ole lapsena tai nuorena pakotettu seksiin tai raiskattu. Tutkimusten mukaan seksuaalisesti kaltoinkohtelua kokeneet myös harrastavat useammin suojaamatonta seksiä ja heillä on suurentunut riski saada sukupuolitauti (Noll ym. 2003; Howard & Wang 2005; Lalor & McElvaney 2010). Teiniraskaudet ovat myös yhdistetty seksuaaliseen kaltoinkohteluun (Noll ym. 2003; Lalor & McElvaney 2010).

Browning ja Laumann (1997) ovat tutkineet aikuisen ja lapsen välistä seksuaalista kaltoinkohtelua. Tutkimuksen mukaan seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneet naiset ovat sekä nuorena että aikuisena seksuaalisesti aktiivisempia. He aloittavat yhdynnät aikaisemmin, heillä on ai-

kuisena useita seksikumppaneita ja on todennäköistä, että he saavat ensimmäisen lapsensa ennen 19 vuoden ikää. (Browning & Laumann 1997.)

Väestöliiton tutkimuksessa (Kontula & Meriläinen 2006) seksuaalisesta häirintää tai ahdistelua kokeneet suomalaiset kahdeksaluokkalaiset pojat olivat muita kokeneempia yhdyntöjen suhteen. Verrattuna muihin poikiin yhdynnän kokeneiden poikien osuudet olivat kaksinkertaiset ei-toivottua seksiin ehdottelua (19%) ja seksiin pakottamista (23%) kokeneilla pojilla. Vastentahtoista kehon intiimialueiden koskettelua kokeneilla yhdynnän kokeneisuus (31%) oli kolminkertainen verrattuna muihin. (Kontula & Meriläinen 2006.)

3.4 Nuorten seksuaalioikeudet

Nuoren seksuaalioikeuksien tunnustaminen on nuoren hyvän seksuaaliterveyden perusta. Nuorella on oikeus nauttia turvallisesti seksuaalisuudestaan ja suojella itseään sekä tulla suojelluksi. (Nazarenko 2012.) Seksuaalioikeudet kuuluvat kaikille. Seksuaalisuus on osa jokaisen ihmisen ihmisarvoa ja kehitysprosessia. Alle 18-vuotiaiden lasten kohdalla tulee erityisesti huomioida heidän kykynsä toteuttaa oikeuksiaan. Seksuaalisuuden tulee voida kehittyä suotuisassa ja turvallisessa ilmapiirissä. Jokaisella yksilöllä ja parilla on oikeus päättää tietoisesti ja vastuullisesti omasta seksuaalisuudestaan. Jokaisella on oikeus tasa-arvoon, vapauteen ja turvallisuuteen sekä oikeus ruumiilliseen koskemattomuuteen. Seksuaalioikeuksiin kuuluvat myös itsemääräämisoikeus sekä ajattelun- ja sananvapaus. (Sexual rights 2008, WHO 2010.). Väestöliitto (Väestöliitto 2012) on asiantuntijatyhmineen muokannut kansainvälisistä seksuaalioikeuksista suomalaisia nuoria koskevat seksuaalioikeudet (taulukko 3), jotka pyrkivät turvaamaan nuoren turvallisen seksuaalisen kehityksen. Seksuaalioikeuksien kuten muidenkin ihmisoikeuksien lähtökohtana on yksilön vapaus, tasa-arvo, yksityisyys ja itsemääräämisoikeus. (Sexual rights 2008.)

TAULUKKO 3. Nuorten seksuaalioikeudet (Nazarenko 2012, Väestöliitto 2012)

Oikeus nauttia seksuaalisuudesta

Nuorella on oikeus elämään, jossa hän saa olla oma itsensä ja tehdä omia itsenäisiä päätöksiä sekä ilmaista vapaasti mielipiteensä.

Nuori saa toteuttaa seksuaalisuuttaan seksuaalisen suuntautumisensa mukaisesti toista vahingoittamatta tai alistamatta.

Nuorella on oikeus päättää, haluaako olla seksuaalisesti aktiivinen vai ei.

Oikeus tietoon seksuaalisuudesta

Nuorella on oikeus riittävään ja asiantuntevaan tietoon seksuaalisuudesta, ehkäisymenetelmistä, sukupuolitaudeista ja nuoren omista oikeuksista.

Oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi

Nuorella on oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi suunnittelemattomilta raskauksilta, sukupuolitaudeilta sekä seksuaaliselta kaltoinkohtelulta.

Nuorta ei saa painostaa riskeihin seksiin liittyvissä asioissa.

Aikuisten tulee avoimesti keskustella nuoren kanssa seksiin liittyvistä riskeistä, mutta samalla tuoda esille seksuaalisuuden luonnollisuus ja keinot, joilla seksuaalista tyydytystä ja onnellisuutta voi turvallisesti kokea.

Oikeus seksuaaliterveydenhuoltoon ja osallistua nuoria koskevaan päätöksentekoon

Nuorella on oikeus seksuaaliterveydenhuoltoon ja samalla myös oikeus osallistua heitä koskeviin suunnitelmiin ja päätöksiin seksuaali- ja lisääntymisterveysasioissa.

Palvelujen tulee olla nopeasti saatavilla ja niiden on oltava luottamuksellisia.

4 TUTKIMUSONGELMAT

Pro gradu -tutkielmani tarkoituksena on tutkia määrällisellä tutkimusotteella kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten nuorten kokemaa seksuaalista kaltoinkohtelua ja selvittää sukupuolen, luokkatason, seksuaalisesti aktiivisten nuorten kumppaneiden lukumäärän ja median käytön yhteyksiä seksuaaliseen kaltoinkohteluun.

Tutkimuskysymykset:

I Onko sukupuolella, luokkatasolla, yhdyntäkokemuksella tai median käytöllä yhteyttä nuorten eri seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksiin?

- Kuinka yleistä nuorten seksuaalinen kaltoinkohtelu on?
- Kuinka suuri osa nuorista on ollut yhdynnässä? Kuinka monia kumppaneita seksuaalisesti aktiivisilla nuorilla on ollut?
- Kuinka suuri osa seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneista on ollut yhdynnässä? Kuinka monia kumppaneita heillä on ollut?
- Kuinka paljon nuoret käyttävät mediaa?
- Kuinka paljon seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneet nuoret käyttävät mediaa?

II Onko sukupuolella, luokkatasolla tai seksuaalisen kaltoinkohtelun eri muodoilla yhteyttä yhdynnässä olleiden nuorten kumppaneiden lukumäärään?

5 AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT

5.1 Aineisto

THL:n Kouluterveyskysely on poikkileikkaustutkimus, joka kokoaa valtakunnallisesti yhteisellä menetelmällä tietoa nuorten elinoloista, kouluoloista, terveydestä, terveystottumuksista sekä oppilas- ja opiskelijahuollosta. Kysely toteutetaan peruskoulujen kahdeksannen ja yhdeksannen luokkien oppilaille sekä lukion ja ammattioppilaitoksen ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoille. (Kouluterveyskysely 2013).

Kysely toteutetaan opettajan ohjaamana luokkakyselyinä. Peruskouluissa oppilaat vastaavat kyselyyn huhtikuussa. Vuonna 2011 Kouluterveyskyselyyn osallistuivat Pirkanmaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Keski-Suomi, Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu ja Ahvenanmaa. Tuolloin kyselyyn vastasi yhteensä 88 969 nuorta, joista peruskoululaisia oli 46 997. Heistä kahdeksaluokkalaisia oli 23 278 ja yhdeksäsluokkalaisia 23 719. (Kouluterveyskysely 2013.) Käytin pro gradu –työssäni liitteessä 1 esitettyjä Kouluterveyskyselyn kysymyksiä tutkimusongelmien selvittämiseksi.

5.2 Mittarit

Kouluterveyskyselyssä (Kouluterveyskysely 2011) nuorten seksuaalikäyttäytymistä tutkittiin kysymällä ”Oletko ollut sukupuoliyhdyntässä?”, johon vastausvaihtoehtoina olivat ”Ei” ja ”Kyllä” sekä lisäkysymyksenä myönteisesti vastanneille ”Kuinka monta kertaa?”. Lisäkysymyksen vaihtoehtoina oli ”Kerran”, ”2-4”, ”5-9” tai ”10 kertaa tai useammin”. Kumppanien lukumäärää tutkittiin kysymyksellä ”Kuinka monen kumppanin kanssa olet ollut sukupuoliyhdyntässä?”. Tähän vastausvaihtoehtoina oli ”Yhden”, ”Kahden”, ”Kolmen tai neljä” sekä ”Viiden tai useamman”. (Kouluterveyskysely 2011.) Binääristä logistista regressioanalyysia varten kumppaneiden lukumäärää ilmoittava muuttuja luokiteltiin uudelleen. Luokat ”yhden”, ”kahden” ja ”kolmen tai neljän” muodostivat yhden luokan ja luokka ”viiden tai useamman” toisen luokan. Luokkaa ”viiden tai useamman” muodosti binäärisessä logistisessa regressioanalyysissa selitettävän muuttujan.

Seksuaalista kaltoinkohtelua tutkittiin kysymällä nuorelta, oliko hän kokenut jotain seuraavista: häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua puhelimesta tai internetissä, seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä (esim. huorittelua tai homottelua), kehon intiimien alueiden koskettelua vasten tahtoa, yhdyntään tai muunlaiseen seksiin painostamista tai pakottamista tai rahan, tavarain tai päihteiden tarjoamista vastineeksi seksistä. Vastausvaihtoehtoina oli ”Kyllä” ja ”Ei”. (Kouluterveyskysely 2011.)

Nuorten median käyttöä tutkittiin kahdella kysymyksellä ”Montako tuntia käytät yhteensä päivittäin aikaa television katseluun, tietokoneen käyttöön sekä kännykkä- ja konsolipeleihin? Koulupäivinä.” ja ”Montako tuntia käytät yhteensä päivittäin aikaa television katseluun, tietokoneen käyttöön sekä kännykkä- ja konsolipeleihin? Viikonloppuisin.”. Vastausvaihtoehtoehdot kysymyksiin olivat: ”En lainkaan”, ”Korkeintaan kaksi tuntia”, ”Yli 2 tuntia mutta alle 4 tuntia”, ”Vähintään 4 tuntia, mutta alle 6 tuntia” ja ”6 tuntia tai enemmän”. (Kouluterveyskysely 2011.) Näistä kahdesta median käyttöä tutkivasta kysymyksestä muodostettiin uusi muuttuja. Summamuuttujan tavoitteena oli kuvata nuorten median käyttöä vuorokautta kohden. Se muodostettiin kertomalla arkipäivänä median käyttöön kulunut aika viidellä ja viikonloppuna median käyttöön kulunut aika kahdella. Nämä laskettiin yhteen ja jaettiin seitsemällä. Saatu muuttujan arvo pyöristettiin lähimpään kokonaislukuun. Uusi muuttuja uudelleen luokiteltiin kolmeluokkaiseksi: ”0-2 tuntia”, ”2-4 tuntia” sekä ”yli 4 tuntia”.

5.3 Tilastolliset menetelmät

Nuorten kokemaa seksuaalista kaltoinkohtelua ja median käyttöä tarkasteltiin sukupuolen ja luokkatason mukaan. Aineisto analysoitiin IBM SPSS Statistics 20 –ohjelmalla. Tilastollisissa analyysissä käytettiin ristiintaulukointia, jolla saatiin prosentti- ja frekvenssijakaumat. Tutkimuksessa on käytetty ristiintaulukointia sekä muuttujien analysointiin että niiden välisten yhteyksien selvittämiseen. Khin neliö –testillä testattiin ryhmien jakaumien eroja. Tilastollinen merkitsevyys on nähtävissä taulukoissa ja kuvioissa p-arvoina ($p < 0,001$ erittäin merkitsevä, $p < 0,01$ merkitsevä, $p < 0,05$ melkein merkitsevä). Binääristä logistista regressioanalyysia käytettiin selvittämään, miten eri muuttujat selittävät seksuaalisen kaltoinkohtelun todennäköisyyttä sekä nuorten todennäköisyyttä omata useita yhdyntäkumppaneita.

Binääristä logistista regressioanalyysia käytettäessä on huomioitava selittävien muuttujien keskinäinen korrelaatio. On täysin luonnollista, että selittävät muuttujat korreloivat keskenään. On kuitenkin tilanteita, jolloin korrelaatio on niin suuri, että se vaikuttaa analyysin tulosten tarkkuuteen. Tällöin puhutaan multikollineaarisuudesta. (Metsämuuronen 2011, 645-646.) Olen tutkimuksessani tehnyt korrelaatiomatriisin selittävistä muuttujista tarkastellakseni muuttujien välisiä korrelaatioita. Muuttujien välillä ei löytynyt suuria korrelaatioita, jotka voisivat aiheuttaa multikollineaarisuutta. (liitetaulukko 1.)

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Seksuaalinen aktiivisuus

Kahdeksasluokkalaisista nuorista noin 15 prosenttia oli ollut yhdynnässä. Yhdeksännellä luokalla yhdynnässä olleiden nuorten osuus oli molemmilla sukupuolilla lähes kaksinkertainen verrattuna kahdeksasluokkalaisiin nuoriin ($p < 0,001$). Noin kolmasosa yhdeksäsluokkalaisista nuorista oli ollut yhdynnässä. (taulukko 4.)

TAULUKKO 4. Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten nuorten yhdyntäkokemukset (%)

Kokemus sukupuoliyhdynnäs-	Tytöt 8lk	Pojat 8lk	Tytöt 9lk	Pojat 9lk
tä	%	%	%	%
Kyllä	15.7	15.7	30.9	28.0
Ei	84.3	84.3	69.1	72.0
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0
(n)	(11307)	(11188)	(11577)	(11493)

p-arvo sukupuolten välillä 8lk .917, 9lk $< .001$

p-arvo luokkatasojen välillä tytöt $< .001$; pojat $< .001$

Yhdynnässä olleista kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista nuorista noin puolella oli ollut yksi yhdyntäkumppani. Kumppaneiden lukumäärässä oli sekä kahdeksas- että yhdeksäsluokkalaisilla eroa sukupuolten välillä ($p < 0,001$). Eroa esiintyi erityisesti viiden tai useamman kumppanin kanssa olleilla nuorilla. Tytöistä kummallakin luokka-asteella vajaa 10 prosenttia oli ollut viiden tai useamman kumppanin kanssa. Kahdeksasluokkalaisista pojista puolestaan noin 20 prosenttia ja yhdeksäsluokkalaisista pojista noin 16 prosenttia oli ollut viiden tai useamman kumppanin kanssa. Poikien kohdalla viiden tai useamman kumppanin kanssa olleiden osuus oli yhdeksäsluokkalaisilla pienempi verrattuna kahdeksasluokkalaisiin ($p < 0,001$). (taulukko 5.)

TAULUKKO 5. Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten nuorten yhdyntäkumppaneiden lukumäärä (%)

Kuinka monen kumppanin kanssa on ollut yhdynnässä	Tytöt 8lk %	Pojat 8lk %	Tytöt 9lk %	Pojat 9lk %
Yhden	56.4	50.4	52.6	50.8
Kahden	19.8	17.3	20.7	20.0
Kolmen tai neljän	14.7	11.4	16.8	13.4
Viiden tai useamman	9.0	20.9	9.9	15.8
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0
(n)	(1758)	(1707)	(3558)	(3177)

p-arvo sukupuolten välillä 8lk <.001, 9lk <.001

p-arvo luokkatasojen välillä tytöt .048, pojat <.001

6.2 Seksuaalinen kaltoinkohtelu

Puhelimessa tai internetissä tapahtuvaa seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua oli kokenut lähes viideosa kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista nuorista. Tytöt olivat kokeneet poikia enemmän seksuaalista ehdottelua ($p < 0,001$). Kahdeksäsluokkalaisista tytöistä noin neljäsosa ja yhdeksäsluokkalaisista noin kolmasosa oli kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua. Yhdeksännellä luokalla nuorten kokema seksuaalinen ehdottelu oli sekä tytöillä että pojilla yleisempää kuin kahdeksännellä luokalla (tytöt $p < 0,001$, pojat $p < 0,001$). (taulukko 6.)

TAULUKKO 6. Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten nuorten kokema häiritsevä seksuaalinen ehdottelu tai ahdistelu puhelimessa tai internetissä (%)

Häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua puhelimessa tai internetissä	Tytöt 8lk %	Pojat 8lk %	Tytöt 9lk %	Pojat 9lk %
Kyllä	26.0	5.7	31.4	7.0
Ei	74.0	94.3	68.6	93.0
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0
(n)	(11465)	(11405)	(11712)	(11597)

p-arvo sukupuolten välillä 8lk <.001, 9lk <.001

p-arvo luokkatasojen välillä tytöt <.001, pojat <.001

Noin 40 prosenttia kaikista kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista nuorista oli kokenut seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä. Yhdeksäsluokkalaisista nuorista tytöt olivat poikia yleisemmin kokeneet loukkaavaa nimittelyä ($p < 0,001$); tytöistä sille oli altistunut 40 prosenttia ja pojista 38 prosenttia. (taulukko 7.)

TAULUKKO 7. Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten nuorten kokema seksuaalisuutta loukkaava nimittely (%)

Seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä esim. huorittelua tai homottelua	Tytöt 8lk %	Pojat 8lk %	Tytöt 9lk %	Pojat 9lk %
Kyllä	39.5	38.6	40.4	38.1
Ei	60.5	61.4	59.6	61.9
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0
(n)	(11464)	(11412)	(11709)	(11604)

p-arvo sukupuolten välillä 8lk .204, 9lk <.001

p-arvo luokkatasojen välillä tytöt .123, pojat .426

Joka kymmenes kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisesta nuoresta oli kokenut kehon intiimialueiden koskettelua vasten omaa tahtoa. Molemmilla luokkatasoilla tytöt olivat kokeneet vasten tahtoa tapahtuvaa koskettelua poikia yleisemmin ($p < 0,001$). Kahdeksäsluokkalaisista tytöistä 14 prosenttia ja yhdeksäsluokkalaisista tytöistä 17 prosenttia oli vastannut kokeneensa vasten tahtoa tapahtunutta intiimialueiden koskettelua. Pojilla vastaavat osuudet olivat 5 ja 6 prosenttia. Yhdeksäsluokkalaiset nuoret kokivat kahdeksäsluokkalaisiin nuoriin verrattuna yleisemmin vasten tahtoa tapahtuvaa koskettelua (tytöt $p < 0,001$, pojat $p = 0,002$). (taulukko 8.)

TAULUKKO 8. Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten nuorten kokema kehon intiimialueiden koskettelu vasten tahtoa (%)

Kehon intiimien alueiden koskettelu vasten tahtoa	Tytöt 8lk %	Pojat 8lk %	Tytöt 9lk %	Pojat 9lk %
Kyllä	13.8	5.0	17.0	6.0
Ei	86.2	95.0	83.0	94.0
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0
(n)	(11382)	(11382)	(11700)	(11585)

p-arvo sukupuolten välillä 8lk <.001, 9lk <.001
p-arvo luokkatasojen välillä tytöt <.001, pojat .002

Kaikkiaan kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista nuorista lähes 5 prosenttia oli kokenut seksiin painostamista tai pakottamista. Tytöt olivat kokeneet yhdyntään tai muunlaiseen seksiin pakottamista tai painostamista poikia yleisemmin ($p < 0,001$). Tyttöjen kohdalla yhdeksännellä luokalla kokemus seksiin pakottamista tai painostamisesta oli yleisempää kuin kahdeksannelle luokalla ($p < 0,001$). (taulukko 9.)

TAULUKKO 9. Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten nuorten kokema yhdyntään tai muunlaiseen seksiin painostaminen tai pakottaminen (%)

Yhdyntään tai muunlaiseen seksiin painostamista tai pakottamista	Tytöt 8lk %	Pojat 8lk %	Tytöt 9lk %	Pojat 9lk %
Kyllä	5	2.2	7.6	2.5
Ei	95	97.8	92.4	97.5
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0
(n)	(11452)	(11387)	(11702)	(11575)

p-arvo sukupuolten välillä 8lk <.001, 9lk <.001
p-arvo luokkatasojen välillä tytöt <.001, pojat .137

Rahan, tavarain tai päihteiden tarjoamista seksiä vastaan oli kokenut 4 prosenttia kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista nuorista. Tytöt olivat kokeneet lahjontaa poikia yleisemmin ($p < 0,001$). Tyttöillä lahjonta oli yhdeksännellä luokalla hieman yleisempää kuin kahdeksännellä luokalla ($p < 0,001$). (taulukko 10.).

TAULUKKO 10. Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten nuorten kokema rahan, tavaran tai päihteiden tarjoaminen vastineeksi seksistä (%)

Rahan, tavaran tai päihteiden tarjoamista sinulle vastineeksi seksistä	Tytöt 8lk %	Pojat 8lk %	Tytöt 9lk %	Pojat 9lk %
Kyllä	5.3	2.6	5.9	2.9
Ei	94.7	97.4	94.1	97.1
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0
(n)	(11442)	(11380)	(11696)	(11569)

p-arvo sukupuolten välillä 8lk <.001, 9lk <.001
p-arvo luokkatasojen välillä tytöt .026, pojat .077

6.3 Seksuaalinen kaltoinkohtelu ja median käyttö

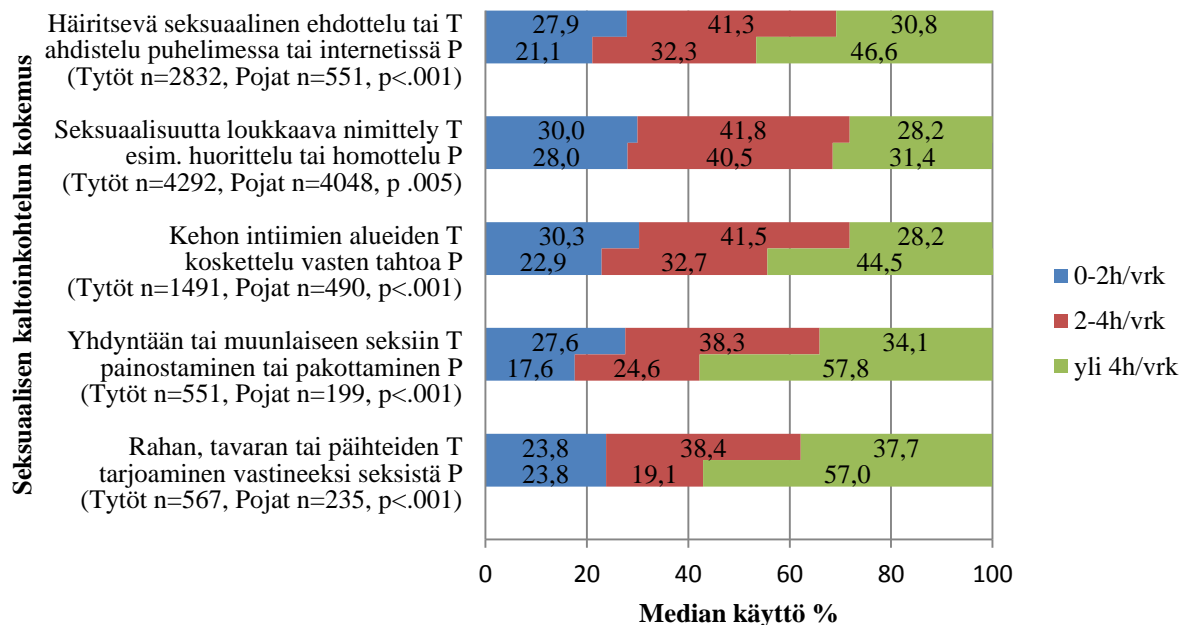
Neljäsosa kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista nuorista kulutti aikaa yli neljä tuntia vuorokaudessa median käyttöön (television katselu, internetin käyttö sekä kännykkä- ja konsolipelit). Valtaosa, yli 40 prosenttia, nuorista kulutti aikaa 2-4 tuntia median parissa. Niin kahdeksas- kuin yhdeksäsluokkalaisista pojat käyttivät tyttöjä yleisemmin aikaa television katseluun, internetin käyttöön sekä kännykkä- ja konsolipeleihin (p <0,001). Yhdeksäsluokkalaisista pojista hieman suurempi osuus käytti mediaa yli neljä tuntia päivässä kahdeksäsluokkalaisiin poikiin verrattuna (p= 0,031). (taulukko 11.)

TAULUKKO 11. Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten nuorten median käyttö. Television katseluun, internetin käyttöön sekä kännykkä- ja konsolipelien pelaamiseen käytetty aika (%)

Median käyttö/vrk	Tytöt 8lk %	Pojat 8lk %	Tytöt 9lk %	Pojat 9lk %
0-2 tuntia	37.3	31.3	36.2	30.3
2-4 tuntia	41.5	41.1	41.5	40.6
yli 4 tuntia	21.2	27.5	22.3	29.1
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0
(n)	(10999)	(10599)	(11326)	(10873)

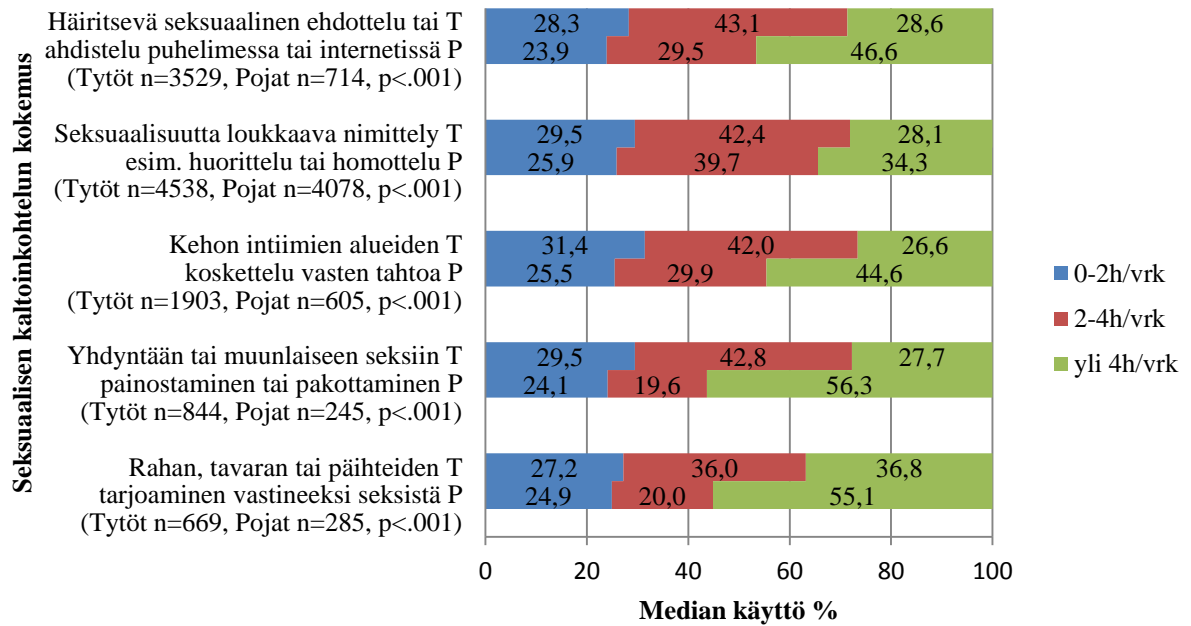
p-arvo sukupuolten välillä 8lk <.001, 9lk <.001
p-arvo luokkatasojen välillä tytöt .086, pojat .031

Seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneet kahdeksaluokkalaisten pojat käyttivät tyttöjä yleisemmin mediaa yli neljä tuntia vuorokaudessa ($p < 0,001$). Yhdyntään tai seksiin pakottamista ja lahjontaa seksiä vastaan kokeneista pojista lähes 60 prosenttia käytti mediaa yli neljä tuntia vuorokaudessa. (kuva 1.)

KUVA 1. Seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneiden kahdeksaluokkalaisten nuorten median käyttö. P-arvot sukupuolten välillä.

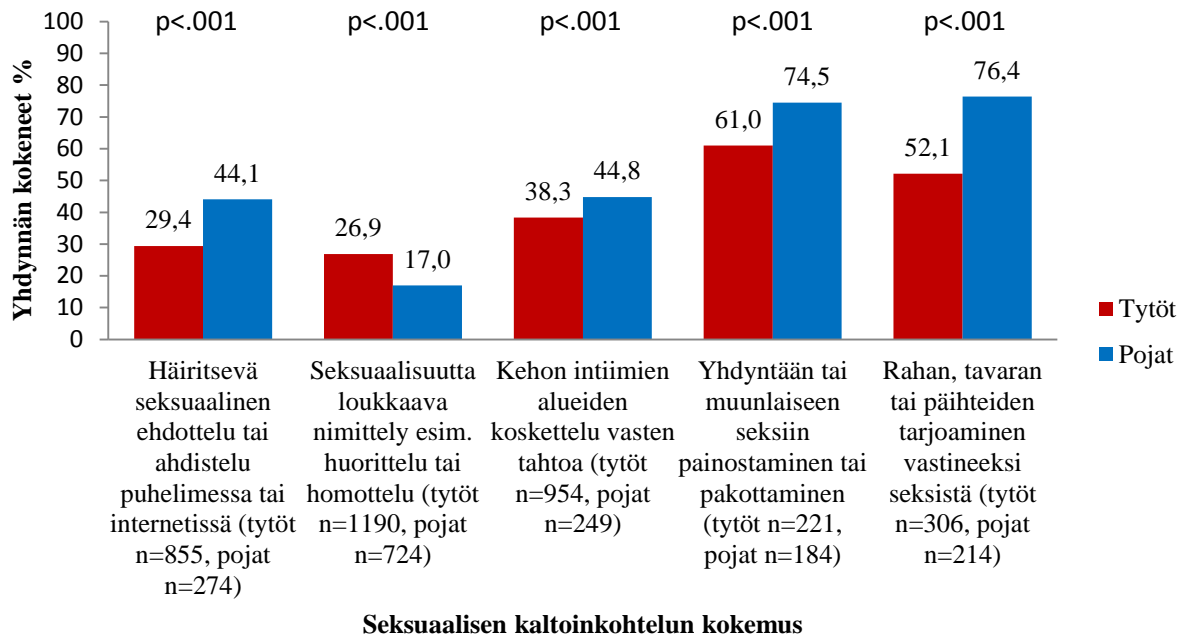
Yhdeksäsluokkalaisten seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneista niin ikään pojat kuluttivat tyttöjä yleisemmin yli neljä tuntia vuorokaudessa television katseluun, internetin käyttöön sekä kännykkä- ja konsolipelien pelaamiseen ($p < 0,001$). (kuva 2.)

KUVA 2. Seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneiden yhdeksäsluokkalaisten nuorten median käyttö. P-arvot sukupuolten välillä.

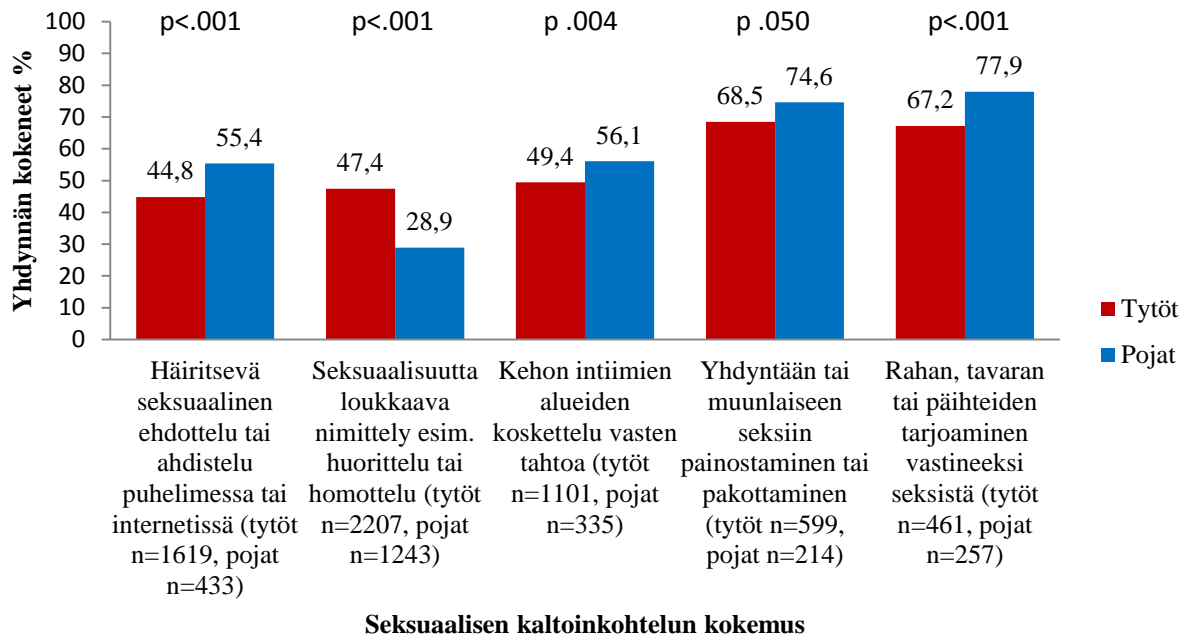
6.4 Seksuaalisesti kaltoinkohdeltujen nuorten seksuaalinen aktiivisuus

Seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneilla kahdeksasluokkalaisilla pojilla oli yleisemmin yhdynnäkokemus kaikissa kaltoinkohtelun muodoissa lukuun ottamatta seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä ($p < 0,001$). Rahan, tavarain tai päihteiden tarjoamista vastineeksi seksistä kokeneista pojista 76 prosenttia oli ollut yhdynnässä. Pojilla vähäisin yhdynnän kokeneiden osuus oli seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä kokeneilla. Heistä 17 prosenttia oli ollut yhdynnässä. Tyttöillä suurin yhdynnän kokeneiden osuus oli seksiin painostamista tai pakottamista kokeneilla. Noin 60 prosenttia seksiin pakottamista tai painostamista kokeneista tytöistä oli ollut yhdynnässä. (kuva 3.)

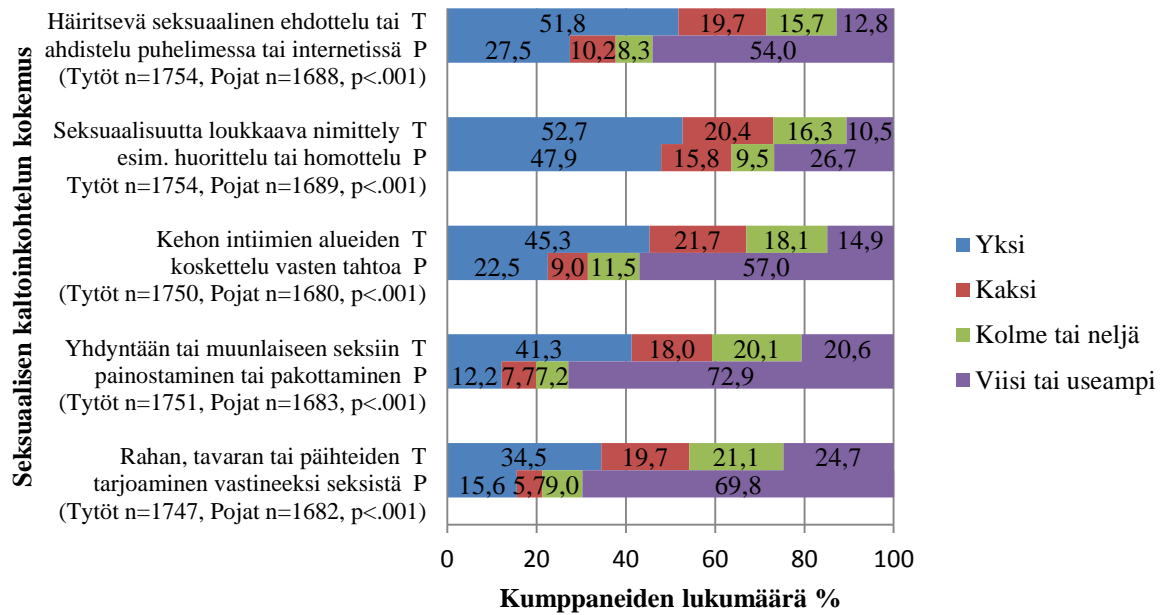
KUVA 3. Seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneiden kahdeksaslukulaisten nuorten yhdyntäkokemukset. P-arvot sukupuolten välillä.

Rahan, tavarain tai päihteiden tarjoamista seksiä vastaan kokeneista pojista yhdyntässä oli ollut lähes 80 prosenttia ja tytöistä lähes 70 prosenttia ($p < 0,001$). Vastaavat luvut yhdyntään tai muunlaiseen seksiin pakottamisesta tai painostamisesta olivat pojilla 75 prosenttia ja tytöillä 69 prosenttia ($p = 0,050$). Tyttöjen yhdyntässä olleiden osuus oli poikia suurempi vain seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä kokeneilla ($p < 0,001$) (kuva 4.)

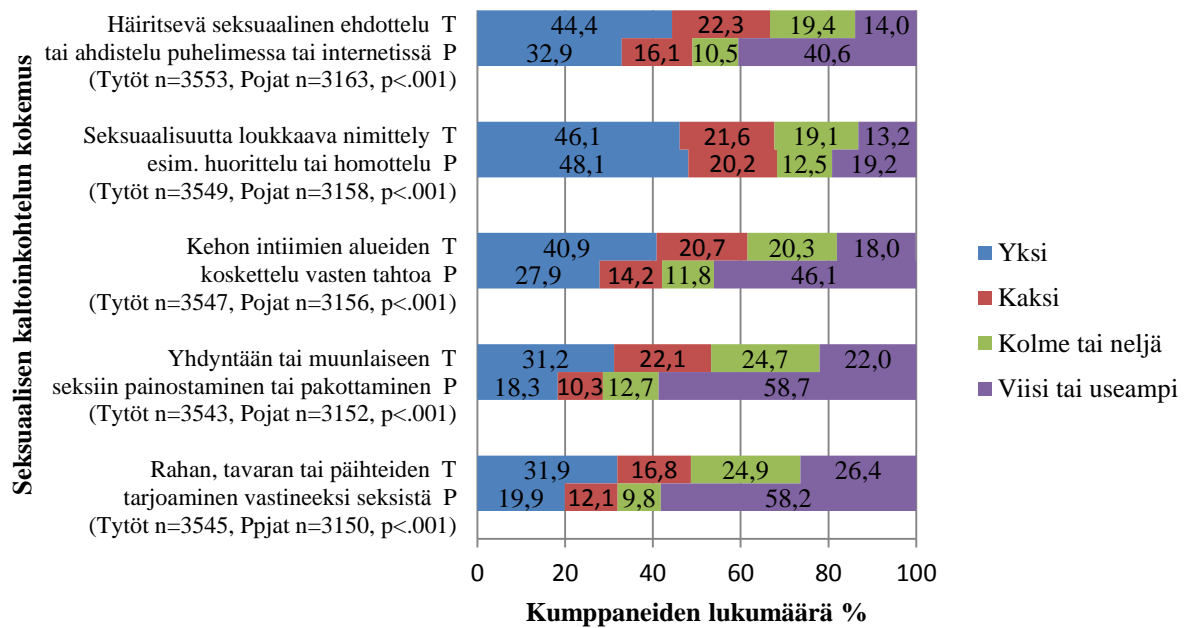
KUVA 4. Seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneiden yhdeksäsluokkalaisten nuorten yhdyntäkokemukset. P-arvot sukupuolten välillä.

Kahdeksasluokkalaisten seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneilla pojilla oli tyttöjä yleisemmin viisi tai useampi kumppani ($p < 0,001$). Yli 70 prosentilla seksiin painostamista tai pakottamista kokeneilla kahdeksasluokkalaisten pojilla oli viisi tai useampi kumppani. Tyttöillä vastaava osuus oli noin 20 prosenttia. Tyttöillä oli poikia yleisemmin yksi kumppani ($p < 0,001$). Seksiin painostamista tai pakottamista kokeneilla tytöillä reilulla 40 prosentilla oli yksi kumppani kun taas pojilla noin 12 prosentilla. (kuva 5.)

KUVA 5. Seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneiden, seksuaalisesti aktiivisten kahdeksaluokkalaisten nuorten kumppaneiden lukumäärä. P-arvot sukupuolten välillä.

Kuten kahdeksaluokkalaisilla seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneilla pojilla myös yhdeksäsluokkalaisilla oli tyttöjä yleisemmin viisi tai useampi kumppani ($p < 0,001$). Tyttöillä oli niin ikään poikia yleisemmin yksi kumppani ($p < 0,001$). (kuva 6.)

KUVA 6. Seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneiden seksuaalisesti aktiivisten yhdeksäsluokkalaisten nuorten kumppaneiden lukumäärä. P-arvot sukupuolten välillä.

6.5 Seksuaalista kaltoinkohtelua selittävät tekijät

Nuorten seksuaalista kaltoinkohtelua selittäviä tekijöitä tutkittiin binäärisen logistisen regressioanalyysin avulla. Selittävinä muuttujina olivat sukupuoli, luokkataso, yhdyntäkokemus ja median käyttö. Tyttöjen todennäköisyys kokea seksuaalista kaltoinkohtelua oli poikia suurempi ($p < 0,001$). Tyttöjen todennäköisyys kokea puhelimesta tai internetissä tapahtuvaa seksuaalista ehdottelua oli seitsemänkertainen poikiin verrattuna ($OR = 7,08$, $p < 0,001$) (taulukko 12). Luokkatasojen mukaan yhdeksäsluokkalaisten todennäköisyys kokea puhelimesta tai internetissä tapahtuvaa seksuaalista ehdottelua oli hieman suurempi kuin kahdeksaluokkalaisten ($OR = 1,10$, $p = 0,001$). Kahdeksaluokkalaisten todennäköisyys kokea seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä (liitetaulukko 2) sekä rahan, tavarain tai päihteiden tarjoamista vastineeksi seksistä (liitetaulukko 3) oli yhdeksäsluokkalaisiin verrattuna suurempi ($p < 0,001$).

Yhdyntässä olleilla nuorilla oli suurempi todennäköisyys kokea seksuaalista kaltoinkohtelua verrattuna nuoriin, jotka eivät olleet kokeneet yhdyntää ($p < 0,001$). Yhdyntässä olleet nuoret olivat kokeneet lähes kahdeksan kertaa todennäköisemmin seksiin painostamista tai pakottamista kuin nuoret, jotka eivät olleet kokeneet yhdyntää ($OR = 7,65$, $p < 0,001$) (liitetaulukko 4).

Yhdynnässä olleet olivat kokeneet niin ikään seitsemän kertaa todennäköisemmin rahan, tavarain tai päihteiden tarjoamista vastineeksi seksistä (OR=6.99, p <0,001) (liitetaulukko 3), noin neljä kertaa todennäköisemmin intiimialueiden vastentahtoista koskettelua (OR=3,76, p <0,001) (liitetaulukko 5) ja kaksi kertaa todennäköisemmin seksuaalisuutta loukkaavaa nimitelyä (OR=2,06, p <0,001) (liitetaulukko 2).

Median runsas käyttö (yli 4h/vrk) selitti tulosten mukaan merkitsevästi nuorten seksuaalista kaltoinkohtelua. Runsaasti mediaa käyttävien nuorten todennäköisyys kokea seksuaalista kaltoinkohtelua oli noin kaksinkertainen verrattuna nuoriin, joiden median käyttö oli vähäisempää. Yli neljä tuntia mediaa käyttävät nuoret olivat kokeneet yli kaksi kertaa todennäköisemmin puhelimesta tai internetissä tapahtuvaa seksuaalista ehdottelua (OR 2,23, p <0,001) (taulukko 12) sekä rahan, tavarain tai päihteiden tarjoamista vastineeksi seksistä (OR=2,32, p <0,001) (liitetaulukko 3).

TAULUKKO 12. Nuorten kokemaa häiritsevää seksuaalista ehdottelua puhelimesta tai internetissä selittävät tekijät. Binäärinen logistinen regressioanalyysi.

	Ristitulosuhde	95%:n luottamusväli	p-arvo	(n)
Sukupuoli				
Tyttö	7.08	6.62-7.57	<.001	(21 645)
Poika	1.00			(20 297)
Luokkataso				
8lk	1.00			(20 610)
9lk	1.10	1.04-1.16	.001	(21 332)
Yhdyntäkokemus				
Ei	1.00			(32 587)
Kyllä	2.93	2.76-3.10	<.001	(9 355)
Median käyttö				
0-2h/vrk	1.00			(14 178)
2-4h/vrk	1.38	1.29-1.47	<.001	(17 278)
yli 4h/vrk	2.23	2.07-2.39	<.001	(10 485)

Referenssiryhmä merkitty 1.00

6.6 Nuorten useita yhdyntäkumppaneita selittävät tekijät

Pojilla oli tutkimuksessa tyttöjä todennäköisemmin viisi tai useampi kumppani (OR=3,34, $p < 0,001$). Lukuun ottamatta seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä seksuaalisen kaltoinkohtelun eri muotoja kokeneilla nuorilla oli todennäköisemmin viisi tai useampi kumppani ($p < 0,001$). Yhdyntään tai muunlaiseen seksiin pakottamista kokeneilla oli yli kaksi kertaa ja rahan, tavaran tai päihteiden tarjoamista seksiä vastaan kokeneilla yli kolme kertaa todennäköisemmin (OR=3,49, $p < 0,001$) viisi tai useampi kumppani. (taulukko 13.)

TAULUKKO 13. Nuorten useita yhdyntäkumppaneita selittävät tekijät. Binäärinen logistinen regressioanalyysi.

	Ristitulosuhde	95%:n luottamusväli	p-arvo	(n)
Sukupuoli				
Tyttö	1.00			(5 282)
Poika	3.34	2.89-3.86	<.001	(4 813)
Luokkataso				
8lk	1.00			(3 415)
9lk	.97	.86-1.11	.682	(6 680)
Häiritsevä seksuaalinen ehdottelu puhelimesta tai internetissä				
Kyllä	1.44	1.22-1.72	<.001	(3 134)
Ei	1.00			(6 961)
Seksuaalisuutta loukkaava nimittely				
Kyllä	1.03	.90-1.19	.668	(5 278)
Ei	1.00			(4 817)
Kehon intiimien alueiden kosketelu vasten tahtoa				
Kyllä	1.67	1.40-2.00	<.001	(2 252)
Ei	1.00			(7 843)
Yhdyntään tai muunlaiseen seksiin painostaminen tai pakottaminen				
Kyllä	2.16	1.79-2.60	<.001	(1 327)
Ei	1.00			(8 768)
Rahan, tavaran tai päihteiden tarjoaminen vastineeksi seksistä				
Kyllä	3.49	2.93-4.14	<.001	(1 221)
Ei	1.00			(8 874)

Referenssiryhmä merkitty 1.00

7 POHDINTA

7.1 Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella validiteetin ja reliabiliteetin käsitteiden kautta. Validiteetin avulla tarkastellaan, mitataanko tutkimuksessa sitä, mitä on tarkoitus mitata. Validiteetti jaetaan ulkoiseen ja sisäiseen validiteettiin. Ulkoisella validiteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten yleistettävyyttä johonkin ryhmää tai ryhmiin. Sisäinen validiteetti puolestaan kuvaa sitä, ovatko tutkimuksessa ja mittareissa käytetyt käsitteet teorian mukaisia, oikein operationalisoituja sekä riittävän kattavia kyseessä olevan ilmiön kuvaamiseen. Reliabiliteetin avulla arvioidaan tutkimuksen toistettavuutta. Tutkimuksen voidaan todeta olevan reliabeli, mikäli samaa ilmiötä samalla mittarilla mitattuna saataisiin molemmilla mittauskerroilla samanlaisia tuloksia. (Metsämuuronen 2011, 74.)

Valtakunnallista Kouluterveyskyselyä on toteutettu vuodesta 1996 lähtien samalla tavalla. Tämä lisää tutkimuksen reliabeliutta suhteessa aikaisempien vuosien tutkimuksiin. Tutkimusprotokollassa on kuvattu tarkasti, kuinka kysely tulee toteuttaa. Tutkimus toteutetaan kontrolloidusti oppitunnilla, vastaamiseen annetaan tarkat ohjeet ja vastaaminen tapahtuu anonymisti. (THL 2014.) Vuosien pitkä kokemus kyselyn toteuttamisesta yhdessä tarkan tutkimusprotokollan kanssa lisäävät tutkimuksen luotettavuutta. Lisäksi olen tutkimuksessani selvittänyt, miten olen itse muokannut aineistoa ja mitä menetelmiä olen käyttänyt aineiston analysointiin. Tutkimuksen voidaan siis todeta olevan toistettavissa. Tutkimuksestani saamat tulokset ovat myös samansuuntaisia aiemman tutkitun tiedon kanssa.

Tutkimuksessani käyttämä aineisto on vuodelta 2011, jolloin aineiston kattavuus oli 81 prosenttia peruskoululaisten osalta (THL 2013). Käytetty aineisto ei ole uusi, mutta vuoden 2013 Kouluterveyskyselyn aineistoa ei tutkimushetkellä ollut vielä mahdollista saada käyttöön. Vuoden 2011 aineistoa voidaan pitää tuoreena ja vaikka se sisältää maantieteellisesti vain tietyt alueet Suomesta, se on riittävän edustava kuvaamaan suomalaisten nuorten kokemaa seksuaalista kaltoinkohtelua. Tästä johtuen tulokset ovat yleistettävissä perusjoukkoon. Tässä tutkimuksessa pyrin tarkastelemaan muuttujien välisiä yhteyksiä. On tärkeä huomioida, että kyseessä on poikkileikkaustutkimus, jolloin on oltava varovainen syy-seuraussuhteiden määrittämisessä. Lisäksi, kun arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta, on tärkeä ottaa huomi-

oon tutkimuksen suuri otoskoko. Otskoon ollessa suuri voi pienikin yhteys olla tilastollisesti merkitsevä, mikä tekee p-arvojen merkityksestä kyseenalaisen. (Metsämuuronen 2011, 422.)

Nuorten seksuaalikäyttäytymistä käsittelevät kysymykset saattavat nolostuttaa tai hämmentää nuorta. Tämä saattaa vaikuttaa nuoren vastauksiin, jolloin seksuaalista kokeneisuutta saatetaan toisaalta liioitella ja toisaalta taas vähätellä. Tutkimusten mukaan seksuaalisuutta kokeneisuutta tutkivissa kyselyissä tytöt todennäköisemmin aliraportoivat ja pojat puolestaan todennäköisemmin yliraportoivat kokeneisuudestaan. Sosiaaliset odotukset sekä halu antaa positiivinen kuva itsestään voivat vaikuttaa nuorten raportoimiseen ja näin myös tutkimuksen validiteettiin. (Brenner ym. 2003.)

Median käyttöä tutkittiin mittarilla, joka osoitti nuoren television katseluun, internetin käyttöön sekä kännykkä- ja konsolipelien pelaamiseen käytetyn ajan vuorokaudessa. Mittarin heikkoutena on se, ettei sen avulla saada tietoa, mitä median muotoa nuoret käyttävät. Näin ollen ei myöskään saada tietoa, millä median muodoilla on mahdollisesti yhteys nuoren seksuaaliseen kaltoinkohteluun.

Seksuaalinen kaltoinkohtelu on käsitteenä hyvin laaja. Sen eri ilmenemismuotoja on tutkittu runsaasti eri lähestymistavoin. Lisäksi tutkimuksissa on käytetty seksuaalisesta kaltoinkohtelusta eri määritelmiä ja käsitteitä. Omassa tutkimuksessani tarkastelen seksuaalista kaltoinkohtelua viiden eri kysymyksen kautta. Kysymykset mittaavat viittä täysin erillistä seksuaalisen kaltoinkohtelun muotoa ja ne ovat tekemuodon vakavuuden suhteen hyvin eritasoisia. Kysymykset eivät myöskään tuo esille kaltoinkohtelijan sukupuolta tai ikää eivätkä tapahtuneen kaltoinkohtelun ajankohtaa tai yleisyyttä. Ilmiön moninaisuus sekä erilaiset tavat tutkia ilmiötä tekevät tutkimusten vertailusta haastavaa.

Seksuaalinen kaltoinkohtelu ovat tutkimusaiheena hyvin arkaluontoinen ja se voi vaikuttaa tutkimuksen validiteettiin. Seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemus voi saada nuoren jättämään vastaamatta, mutta samalla se voi aiheuttaa yli- tai ali-raportointia. Tutkimuksissa on todettu tyttöjen raportoivan seksuaalisesta kaltoinkohtelusta poikia yleisemmin (Finkelhor ym. 1990; Meston ym. 1999). Seksuaalista kaltoinkohtelua on kartoitettu Kouluterveyskyselyssä vasta vuodesta 2010 lähtien, joten ilmiön tutkimisesta tällä tavoin on vielä vähän kokemusta. Ky-

symykset seksuaalisen kaltoinkohtelun eri muodoista ovat selkeästi muotoiltu ja ne mittaavat kattavasti tutkittavaa ilmiötä.

Nuorilla on erilaisia käsityksiä seksuaalisesta kaltoinkohtelusta. Erityisesti sukupuolten välillä on erilaisia käsityksiä siitä, mitkä seksuaaliset teot ovat hyväksyttäviä ja mitkä eivät. Tyttöjen on esimerkiksi todettu vähättelevän kokemaansa seksuaalista kaltoinkohtelua (Hlavka 2014) ja tuntevan osasyällisyyttä kokemuksistaan (Näre 2005). Nämä seikat voivat vaikuttaa nuorten raportointiin. Tutkimuksissa on saatu ristiriitaisia tuloksia seksuaalisen kaltoinkohtelun itse-raportoinnin luotettavuudesta. Osassa tutkimuksissa havaittiin sosiaalisten odotusten vaikuttavan tutkittavien kyselyyn vastaamiseen, jolloin he saattoivat vähätellä seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksiaan ja näin ali-raportoida tai jättää kokemukset kokonaan raportoimatta (Graham 1996). Raportointiin voi vaikuttaa myös kaltoinkohtelija. Jos kaltoinkohtelija on esimerkiksi tyttö- tai poikaystävä, nuori voi sosiaalisten paineiden vuoksi jättää raportoimatta seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksen (Weiss 2013). Erityisesti nuorilla sosiaalisten odotusten vaikutus kyselytutkimuksiin vastaamisessa on suuri (Mwamwenda 1995). Kouluterveyskyselyn tarkka protokolla tutkimuksen toteuttamisesta yhdessä anonymiteetin kanssa voivat toisaalta herättää nuoressa myös luottamusta ja näin heidän on helpompi vastata arkaluontoisiin kysymyksiin.

7.2 Päätulosten pohdintaa

7.2.1 Nuorten seksuaalinen aktiivisuus

Tutkimuksen mukaan sukupuolten välillä ei yhdyntäkokemusten yleisyydessä ollut merkittävää eroa. Kahdeksaluokkalaisilla eroa ei ollut lainkaan ja yhdeksäluokkalaisten tyttöjen yhdynnässä olleiden osuus oli vain muutaman prosenttiyksikön poikien osuutta suurempi. Myöskään aikaisemmissa tutkimuksissa sukupuolten välillä ei ole ollut merkittäviä eroja yhdyntäkokemusten suhteen (Kontula & Meriläinen 2006; Ellonen ym. 2008; Finer & Philbin 2013). Luokka-asteiden välisten erojen tarkastelu osoitti, että yhdynnässä olleiden osuus kasvoi merkittävästi siirryttäessä kahdeksannelta luokalta yhdeksännelle luokalle. Tutkimuksen mukaan yhdeksäluokkalaisten yhdynnässä olleiden nuorten osuus oli lähes kaksinkertainen molemmilla sukupuolilla kahdeksaluokkalaisten osuuksiin verrattuna. Nuorten yhdyntäaktiivisuuden on tutkimuksissa osoitettu lisääntyvän luonnollisesti iän myötä. (Kontula & Meriläi-

nen 2006; THL 2010; Finer & Philbin 2013.) Yhdeksäsluokkalaiset ovat seksuaalisesti kehittyneempiä kahdeksäsluokkalaisiin verrattuna (Aalberg & Siimes 2007, 15) ja lisäksi yhdeksännellä luokalla yhä suurempi osa nuorista on aloittanut seurustelun (Niemi 2010), minkä myötä nuoret usein aloittavat myös sukupuolielämän.

Yhdynnässä olleista nuorista valtaosalla oli ollut vain yksi kumppani. Useiden kumppaneiden kanssa yhdynnässä olleiden poikien osuus oli huomattavasti tyttöjä suurempi molemmilla luokka-asteilla. Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista tytöistä noin joka kymmenes oli ollut viiden tai useamman kumppanin kanssa. Kahdeksäsluokkalaisista pojista puolestaan viidenes ja yhdeksäsluokkalaisista pojista noin 16 prosenttia oli ollut viiden tai useamman kumppanin kanssa. Aikaisemmissa suomalaisissa tutkimuksissa yhdynnässä olleilla pojilla on todettu olevan tyttöjä useampia yhdyntäkumppaneita (Ellonen ym. 2008; THL 2010). Sukupuolten eroja yhdyntäkumppaneiden lukumäärän suhteen voi selittää se, että pojat aloittavat usein sukupuolielämän tilapäissuhteiden kautta kun taas tytöt seurustelusuhteissa. (Kosunen ym. 2000.) Pojat myös aloittavat vakituisen seurustelun tyttöjä myöhemmin (Kaltiala-Heino 2004, 65). Kansainvälisissä tutkimuksissa miessukupuolella on todettu olevan vapaamielisempiä asenteita seksistä ja tilapäissuhteista. Heillä on myös todettu olevan useampia yhdyntäkumppaneita naissukupuoleen verrattuna (Petersen & Hyde 2010; Petersen & Hyde 2011).

7.2.2 Seksuaalisen kaltoinkohtelun eri muotojen esiintyvyys

Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaiset nuoret olivat tämän tutkimuksen mukaan kokeneet eniten seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä. Lähes 40 prosenttia nuorista oli kokenut tätä. Toiseksi yleisimmäksi kaltoinkohtelun muodoksi nousi seksuaalinen ehdottelu tai ahdistelu puhelimes- sa tai internetissä, mitä oli kokenut lähes viidesosa nuorista. Sanallinen seksuaalinen häirintä ja ehdottelu niin kasvotusten kuin puhelimes- sa tai internetissä ovat aikaisempienkin tutkimus- ten mukaan olleet yleisimpiä seksuaalisen kaltoinkohtelun muotoja (Kontula & Meriläinen 2006; THL 2010; Ellonen ym. 2008; Finkelhor ym. 2009b; Peura ym. 2009). Nuoret ovat hämmentyneitä ja epävarmoja omasta kehostaan ja seksuaalisuudestaan. Tämä on osa normaalia kehitystä, mutta samalla tämä epävarmuuden ja hämmennyksen vaihe muodostaa heikon kohdan nuoren kehityksessä. (Cacciatore ym. 2006.) Murrosikäiset nuoret ovat hyvin itsetietoisia heidän kehossaan tapahtuvista fyysisistä muutoksista. Muutokset nuoren kehossa voivat herättää huomiota niin ikätovereissa kuin muissa ihmisissä. Erityisesti vastakkaisen

sukupuolen huomio saattaa nuoresta tuntua epämukavalta ja hämmentävältä. Fyysisesti kehittynyt nuori voi näyttää ikäistään vanhemmalta ja näin joutua kehitystasolleen sopimattoman seksuaalisen huomion kohteeksi. (Craig ym. 2001.)

Kymmenesosalla tutkimukseen osallistuneista nuorista oli kokemuksia kehon vastentahtoista koskettelusta. Vähiten nuoret olivat kokeneet vakavimpia seksuaalisen kaltoinkohtelun muotoja. Yhdyntään tai muunlaiseen seksiin pakottamista tai painostamista sekä rahan, tavaran tai päihteiden tarjoamista vastineeksi seksistä oli kokenut noin neljä prosenttia nuorista. Yläkouluikäiset nuoret ovat usein erityisen voimakkaasti kiinnostuneita seksiin ja seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Heillä ei kuitenkaan ole riittävästi tietoa eikä kykyä arvioida, mikä on normaalia tai sopivaa. Lisäksi he eivät useinkaan kykene vastustamaan painostusta tai yli puhumista. (Cacciatore ym. 2006.) Tämä tekee nuorista alttiita seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksille. Aikaisemmissa tutkimuksissa nuoret olivat niin ikään kokeneet vähiten seksuaalisen kaltoinkohtelun vakavimpia muotoja (Kontula & Meriläinen 2006; THL 2010; Ellonen ym. 2008). Poliisin ja Pelastakaa Lapset Ry: n vuonna 2011 nuorille toteuttama internetkysely on kuitenkin antanut viitteitä lahjonnan yleistymisestä. Tutkimuksen mukaan joka kymmenes alle 16-vuotias nuori oli kokenut rahan tai lahjojen tarjoamista seksistä tai kuvien lähettämisestä. (Poliisi & Pelastakaa Lapset Ry 2011.)

7.2.3 Sukupuolen ja luokkatason merkitys seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksessa

Tutkimuksen mukaan tytöt olivat kokeneet kaikkia seksuaalisen kaltoinkohtelun muotoja poikia yleisemmin. Vastoin aikaisempia tutkimuksia (Kontula & Meriläinen 2006; Peura ym. 2009; Petersen & Hyde 2009) seksuaalisuutta loukkaava nimittely oli kaltoinkohtelun muodoista ainoa, mitä tässä tutkimuksessa sekä tytöt että pojat olivat prosentuaalisesti kokeneet lähes saman verran. Muita kaltoinkohtelun muotoja tytöt olivat tutkimuksen mukaan kokeneet moninkertaisesti poikia yleisemmin. Puhelimen tai internetin kautta tapahtuvaa seksuaalista häirintää tytöt olivat kokeneet noin neljä kertaa yleisemmin kuin pojat, kehon intiimialueiden vastentahtoista koskettelua noin kolme kertaa yleisemmin ja seksiin pakottamista sekä lahjontaa seksiä vastaan noin kaksi kertaa poikia yleisemmin. Myös aikaisemmissa tutkimuksissa tytöt olivat kokeneet seksuaalista kaltoinkohtelua poikia yleisemmin (Kontula & Meriläinen 2006; Ellonen ym. 2008; Petersen & Hyde 2009; Young ym. 2009; THL 2010). Merkittäviä eroja sukupuolten välillä näissä tutkimuksissa oli erityisesti puhelimesta ja internetissä tapah-

tuvassa seksuaalisessa ehdottelussa ja ehdittelussa sekä kehon intiimialueiden vastentahtoisessa koskettelussa (Peura ym. 2009; Young ym. 2009; THL 2010).

Logistisen regressioanalyysin mukaan sukupuoli oli vahva seksuaalisen kaltoinkohtelun eri muotojen selittävä tekijä. Todennäköisyys kokea seksuaalista kaltoinkohtelua oli tytöillä poikia suurempi. Tytöt kokivat puhelimen ja internetin kautta tapahtuvaa seksuaalista ehdottelua jopa seitsemän kertaa poikia todennäköisemmin. Noin kolme kertaa todennäköisemmin tytöt kokivat intiimialueiden vastentahtoista koskettelua, yhdyntään tai seksiin pakottamista sekä lahjontaa seksiä vastaan. Todennäköisyys kokea seksuaalisuutta loukkaavaa nimitelyä oli tytöillä poikiin verrattuna vain hieman suurempi.

Sukupuoli on vahva seksuaalisten kokemusten määrittäjä. Sillä on vahva yhteys seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemukseen. Useat tutkimukset ovat osoittaneet tyttöjen kokevan poikia enemmän seksuaalista kaltoinkohtelua. (Noll ym. 2003; Bonino ym. 2006; Kontula & Meriläinen 2006; Ellonen ym. 2008; Finkelhor ym. 2009b; Peura ym. 2009; THL 2010; Trickett ym. 2011.) Sen lisäksi, että tytöt raportoivat poikia yleisemmin seksuaalisesta kaltoinkohtelusta (Finkelhor ym. 1990; Meston ym. 1999), heidän on myös todettu olevan herkempiä määrittelemään ja tunnistamaan seksuaalisen kaltoinkohtelun tilanteita (Piispa 2004). Nämä voivat osaltaan selittää tyttöjen kokeman seksuaalisen kaltoinkohtelun yleisyyttä.

Toisaalta taas tyttöjen kokeman seksuaalisen kaltoinkohtelun yleisyyttä voidaan tarkastella tyttöihin kohdistuvien sukupuolistuneiden odotusten, syyllisyyden ja häpeän käsitteiden kautta (Keskinen 2010, 247). Tyttöihin kohdistuvat sukupuolittuneet odotukset ja kulttuuriset naiseuden mallit määrittävät vielä tänäkin päivänä soveliasta ja ihanteellista tyttöyttä. Tyttöihin kohdistuvien odotusten seurauksena tyttöä saatetaan jopa syyttää kokemastaan seksuaalisesta kaltoinkohtelusta. Syynä kaltoinkohtelulle voidaan pitää tytön pukeutumista tai väärää seuraa. Tytöt ovat myös itse yleisesti huolestuneita seksuaalisesta maineestaan. (Aaltonen 2008, 54.) On tutkimuksia, joiden mukaan tytöt hyväksyvät seksuaalisen kaltoinkohtelun, etsivät oikeutuksia kokemilleen teoille ja jopa syyllistävät itseään kokemuksistaan (Näre 2005; Niemi 2010; Hlavka 2014). Tämä voi johtaa siihen, että tyttöihin kohdistuva seksuaalinen kaltoinkohtelu nähdään hyväksyttävänä ja normaalina nuorten keskuudessa (Hlavka 2014), mikä puolestaan voi näkyä seksuaalisesti kaltoinkohdeltujen tyttöjen poikia suurempana osuutena. On kuitenkin tärkeä huomioida, että tyttöjen kokemat odotukset, syyllisyys ja häpeä voivat

tehdä tyttöjen seksuaalisen kaltoinkohtelun ilmiöstä yleisempää, mutta samalla ne voivat vaikuttaa tyttöjen raportoimiseen seksuaalisesta kaltoinkohtelusta. Esimerkiksi mainettaan suojellakseen tyttö voi jättää raportoimatta kokemastaan seksuaalisesta kaltoinkohtelusta.

Niin nuorten seksuaalisessa kehityksessä kuin myös seurustelusuhhteissa on sukupuolten välillä eroja. Tytöt kehittyvät seksuaalisesti poikia aikaisemmin ja heidän on todettu usein seurustelevan itseään vanhempien poikien kanssa. (Kontula 1991, 28; Apter ym. 2005, 84.) Seksuaalisen ja henkisen kypsymisen eriaikaisuus voi olla ongelmallista. Aikainen seksuaalinen kehitys voi jouduttaa tyttöjen siirtymistä aikuisten maailmaan ja sukupuolielämään, vaikka he eivät olisi siihen vielä henkisesti kypsiä. (Wehkalampi & Dunkel 2009.) Tyttöjen aikainen seksuaalinen kypsyminen ja kiinnostus itseään vanhempia poikia kohtaan voi johtaa tilanteisiin, joissa tytöt joutuvat sellaisten seksuaalisten tekojen kohteiksi, joita he eivät vielä ymmärrä tai johon he eivät ole vielä valmiita.

Tässä tutkimuksessa tytöillä esiintyi luokkatasojen välillä tilastollisesti merkitseviä eroja puhelimesta tai internetissä tapahtuvan seksuaalisen häirinnän, kehon intiimialueiden vastentahoton koskettelun sekä seksiin pakottamisen kokemuksissa. Näissä yhdeksäsluokkalaisilla oli kahdeksäsluokkalaisia yleisemmin kaltoinkohtelun kokemuksia. Pojilla luokkatasojen välillä eroja oli puhelimesta tai internetissä tapahtuvan häirinnän kokemuksessa, jota yhdeksäsluokkalaiset olivat kokeneet yleisemmin. Erot luokkatasojen välillä eivät kuitenkaan olleet prosentuaalisesti kovin merkittäviä. Binäärisen logistisen regressioanalyysin mukaan luokkataso ei juuri lisännyt nuorten todennäköisyyttä kokea seksuaalista kaltoinkohtelua.

Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaiset ovat iältään hyvin lähellä toisiaan, mikä voi selittää sen, ettei luokkatasojen välillä esiintynyt suuria eroja eikä luokkataso itsessään juuri lisännyt nuorten todennäköisyyttä kokea seksuaalista kaltoinkohtelua. Yhdeksäsluokkalaisilla oli kuitenkin kahdeksäsluokkalaisia yleisemmin seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksia. Tätä voi selittää se, että yhdeksäsluokkalaiset ovat seksuaalisesti kehittyneempiä ja heillä on yleisemmin seksuaalikokemuksia verrattuna kahdeksäsluokkalaisiin (THL 2010). Seksuaalisen kehittyneisyyden ja kokeneisuuden myötä nuori voi joutua tilanteisiin, joissa hän on altis seksuaaliselle kaltoinkohtelulle. Esimerkiksi nuorilla tytöillä rinnat alkavat kehittyä ja nämä muutokset kehossa altistavat nuoren seksuaalisille kommenteille ja ehdotuksille (Craig ym. 2001). Myös yhdynnät ja seurustelu yleistyvät iän myötä (Kontula 1991, 27-32). Nuori voi joutua suku-

puoli ja seurustelusuhteessaan pohtimaan omaa itsemääräämisoikeuttaan suhteessa kumppanin odotuksiin ja toiveisiin (Cacciatore ym. 2006). Nuoren oman seksuaalisen kiinnostuksen kasvaminen puolestaan voi viedä nuoren esimerkiksi internetiin hakemaan tietoa seksistä tai keskustelemaan seksistä ja siihen liittyvistä asioista. Internetissä nuori voi taas altistua kehitystasolleen sopimattomalle materiaalille tai kohdata esimerkiksi epäsovivaa seksuaalista ehdottelua. (Wolak ym. 2008.).

7.2.4 Seksuaalinen aktiivisuus ja seksuaalinen kaltoinkohtelu

Tutkimuksen mukaan erityisesti vakavimpia seksuaalisen kaltoinkohtelun muotoja kokeneet nuoret olivat olleet yhdynnässä. Noin 75 prosenttia rahan, tavaran tai päihteiden tarjoamista vastineeksi seksistä tai yhdyntään tai muunlaiseen seksiin pakottamista kokeneista pojista oli ollut yhdynnässä. Seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneista tytöistä poikia pienempi osa oli ollut yhdynnässä. Yhdeksäsluokkalaisista seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneista tytöistä kahdeksäsluokkalaisia tyttöjä suurempi osuus oli ollut yhdynnässä. Poikien kohdalla luokkatasojen välillä ei ollut huomattavia eroja.

Yhdyntäkokeneisuuden havaittiin binäärisessä logistisessa regressioanalyysissä olevan seksuaalista kaltoinkohtelua vahvasti selittävä tekijä. Todennäköisyys kokea seksuaalista kaltoinkohtelua oli huomattavasti suurempi yhdynnässä olleiden nuorten kohdalla. Heillä oli suurempi todennäköisyys kokea yhdyntään tai muunlaiseen seksiin pakottamista tai painostamista sekä lahjontaa seksiä vastaan verrattuna nuoriin, jotka eivät olleet kokeneet yhdyntää. Yhdynnässä olleet nuoret ovat seksuaalisesti kehittyneitä ja kiinnostuneita seksistä. Tämän vuoksi heidän voidaan olettaa joutuvan ikätovereitaan useammin tilanteisiin, joissa he ovat alttiita seksuaaliselle kaltoinkohtelulle.

Seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneilla pojilla prosentuaaliset osuudet viiden tai useamman yhdyntäkumppanin ryhmässä olivat huomattavasti suuremmat verrattuna kaikkien tutkimukseen osallistuneiden poikien osuuksiin. Tämä näkyi selvimmin vakavimmissa kaltoinkohtelun muodoissa. Tyttöillä puolestaan kumppaneiden lukumäärä ei huomattavasti lisääntynyt seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneiden ryhmässä. Kaltoinkohtelua kokeneilla tytöillä oli yleisimmin 1-2 kumppania. On huomioitava, että tutkimuksissa pojilla on todettu olevan kaikkiaan

enemmän yhdyntäkumppaneita tyttöihin verrattuna (Friedrich ym. 1992; Petersen & Hyde 2011).

Binäärisessä logistisessa regressioanalyysissä kaikki tutkimuksessa esiintyvät seksuaalisen kaltoinkohtelun muodot seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä lukuun ottamatta selittivät nuorten useita yhdyntäkumppaneita. Kansainvälisissä tutkimuksissa nuorten useat yhdyntäkumppanit ovat yhdistetty seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemukseen (Howard & Wang 2005; Lalor & McEvaney 2010). Erityisen vahvoiksi selittäjiksi tässä tutkimuksessa nousi seksiin pakottamisen sekä lahjonnan kokemukset. Nuorella, joka oli kokenut rahan, tavaran tai päihteiden tarjoamista seksiä vastaan, oli yli kolme kertaa todennäköisemmin vähintään viisi kumppania. Seksiin pakottamista kokeneilla todennäköisyys useaan yhdyntäkumppaniin oli kaksinkertainen. Kaltoinkohtelun vakavuus määrittää vahvasti siitä aiheutuvat seuraukset nuoreen. Erityisesti yhdynnän sisältävän seksuaalisen kaltoinkohtelun on aikaisempien tutkimuksien mukaan lisännyt nuoren seksuaalista riskikäyttäytymistä kuten useita yhdyntäkumppaneita. (Lalor & McEvanley 2010.)

7.2.5 Median rooli seksuaalisen kaltoinkohtelun kokemuksessa

Valtaosa kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista nuorista käytti mediaa alle neljä tuntia vuorokaudessa. Myös aikaisemmissa tutkimuksissa nuorten median käyttö oli yleisimmin yhdestä neljään tuntia vuorokaudessa. (Myllyniemi & Berg 2013; Romer ym 2013; THL 2010). Median käyttöä on tarkasteltu aikaisemmissa tutkimuksissa median eri muodot eritellen, mikä tekee tutkimustulosten vertailusta haastavaa. Pojat ovat tämän tutkimuksen mukaan käyttäneet mediaa tyttöjä yleisemmin. Tämä sama ilmiö on havaittu myös aikaisemmissa tutkimuksissa (Rideout ym. 2010; Romer ym. 2013). Eri medioiden käytössä on kuitenkin sukupuolten välillä eroja. Pojat esimerkiksi pelaavat kännykkä- ja konsolipelejä tyttöjä yleisemmin (Rideout ym. 2010). Tässä tutkimuksessa median käyttö sisältää television katselun, internetin käytön sekä kännykkä- ja konsolipelien pelaamisen, minkä vuoksi tutkimuksen tulokset eivät tuo esille sukupuolten välisiä todellisia eroja median käytössä. Tuloksista voidaan tarkastella vain sukupuolten välisiä eroja median parissa käytetystä ajasta.

Seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneet kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaiset pojat käyttivät mediaa enemmän kuin kaltoinkohtelua kokeneet tytöt. Yli neljä tuntia vuorokaudessa mediaa

käyttäneet nuoret kokivat noin kaksi kertaa todennäköisemmin seksuaalista kaltoinkohtelua. Nuoret käyttävät tänä päivänä runsaasti mediaa (Rideout ym. 2010). Sitä käytetään erityisesti sosiaalisten suhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen. Internetin ja puhelimien välityksellä nuoret jakavat tietoja ja kuvia itsestään jopa tuntemattomille. Onkin todettu, että nuoret, jotka kertovat internetissä henkilökohtaisia asioitaan tuntemattomille ja keskustelevat seksistä tuntemattomien kanssa, joutuvat todennäköisemmin seksuaalisen ehdottelun kohteiksi (Wolak ym. 2009.) Median, erityisesti internetin, runsas käyttö altistaa nuoren myös sen seksuaalisuutuneelle sisällölle. Altistuminen pornografialle onkin yhä yleisempää nuorten keskuudessa (Mitchell ym. 2007; Jones ym. 2011). Pojat katsovat pornoa tyttöjä yleisemmin (Bonino ym. 2005), mutta uusin Eu Kids Online –tutkimusraportti osoittaa tyttöjen olevan poikia herkempiä kohtaamaan internetissä ei-toivottua seksuaalista sisältöä ja seksuaalisävytteistä viestintää. Tyttöjen on lisäksi todettu järkyttyvän nettiriskeistä useammin ja vahvemmin kuin pojat. (EU Kids 2011.) Porno on yhdistetty sallivampiin mielipiteisiin ei-halutusta seksistä ja seksuaalisesta väkivallasta (Fitzgerald ym. 1997). Pornon katsomisen on todettu tytöillä lisäävän todennäköisyyttä tulla seksuaalisesti kaltoinkohdeksi. Pojilla puolestaan sen on todettu lisäävän väkivaltaista seksuaalikäyttäytymistä. (Tolman & McClland 2011.) Tyttöjen voidaan olettaa olevan herkempiä pornon vaikutuksille. Pornolle altistuminen ja sen mukanaan tuomat mielikuvat ja asetelmat seksuaalikäyttäytymisestä voivat vääristää nuoren asenteita. Nuoret voivat alkaa pitää hyväksytympänä hyökkäävää seksuaalista käyttäytymistä ja jopa seksuaalista kaltoinkohtelua ja näin joutua tilanteeseen, jossa he ovat ei-halutun seksuaalisen teon kohteena (Bonino ym. 2006.)

7.3 Tutkimuksen hyödyntäminen ja jatkotutkimusehdotukset

Nuorten seksuaalinen kaltoinkohtelu on yleistä. Tytöt kokevat seksuaalista kaltoinkohtelua poikia yleisemmin. Nuorten kouluterveydenhuollossa on tärkeä ottaa huomioon sukupuolten väliset erot seksuaalisessa kaltoinkohtelussa. Tytöt kokevat usein arjessaan kehon muotojen arviointia, seksiehdotuksia ja kehon vastentahtoista koskettelua. Tyttöjen on aikaisemmissa tutkimuksissa myös havaittu itse vähättelevän kokemaansa seksuaalista kaltoinkohtelua ja tuntevan osasyllisyyttä kokemastaan (Näre 2005; Hlavka 2014). On myös yleistä, että tyttöjen kokemuksia vähätellään arkipäiväisillä lausahduksilla ”pojat on poikia” tai ”rakkaudesta se hevonenkin potkii”. Näin tytöille ei anneta oikeutta loukkaantua kokemastaan. (Aaltonen 2006.) Joissain tapauksissa seksuaalisesti kaltoinkohdeltua nuorta voidaan myös syyllistää

kokemastaan. Tyttöihin kohdistuvat odotukset vaikuttavat vahvasti sekä tyttöjen itsensä että kanssaihminen käsityksiin hyväksyttävästä seksuaalisesta käyttäytymisestä (Aaltonen 2008, 54). Nuoret ja erityisesti tytöt tarvitsevat tietoa itsemääräämisoikeudestaan. On tärkeä, että nuori ymmärtää, että seksuaalisesti kaltoinkohdellun henkilön oma toiminta ei koskaan tee hänestä syyllistä. Kouluterveydenhuollon vastaanotolla olisi tärkeä käydä keskustelua nuorten kanssa siitä, minkä nuoret kokevat hyväksyttävänä ja minkä kiellettyinä seksuaalisena käytöksenä. Tyttöjen kanssa olisi hyvä keskustella sekä ulkopuolelta heihin kohdistuvista että heidän itse itselleen asettamista odotuksista.

Seksuaalinen aktiivisuus lisääntyy iän myötä ja yhdynnässä olleiden nuorten todennäköisyys kokea seksuaalista kaltoinkohtelua on suurempi, kuin nuorten, jotka eivät ole olleet yhdynnässä. Kouluterveydenhuollossa tämä tulisi huomioida, kun vastaanotolle tulee nuori, joka seurustelee, kertoo olleensa yhdynnässä tai suunnittelee yhdyntöjen aloittamista. Heidän kanssaan tulisi keskustella oman seksuaalisuuden turvallisesta toteuttamisesta. Nuoren on tärkeä ymmärtää, että seksuaalinen kanssakäyminen tulee aina olla vapaaehtoista ja perustua luottamukseen, tasavertaisuuteen ja toisen rajojen kunnioittamiseen (Aaltonen 2012, 133).

Mediaa yli neljä tuntia vuorokaudessa käyttävillä nuorilla on tämän tutkimuksen mukaan suurempi todennäköisyys kokea seksuaalista kaltoinkohtelua mediaa vähemmän käyttäviin nuoriin verrattuna. Riskikäyttäytyminen internetissä (Wolak ym. 2009) sekä internetin seksuaaliselle sisällölle altistuminen (Tolman & McCelland 2011) voivat lisätä nuoren todennäköisyyttä tulla seksuaalisesti kaltoinkohdeksi. Kouluterveydenhuollon olisi tärkeä keskustella nuorten kanssa median käytöstä ja siihen liittyvistä riskeistä. Nuorten kanssa olisi hyvä ottaa puheeksi, ovatko he esimerkiksi internetissä kohdanneet seksuaalista ehdottelua tai ovatko he nähneet siellä seksuaalisia kuvia tai videoita ja mitä tunteita ne ovat nuoressa herättäneet.

Tutkimuksen mukaan seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneet nuoret käyttivät runsaasti mediaa. Lisäksi runsaan median käytön nähtiin lisäävän todennäköisyyttä kokea seksuaalista kaltoinkohtelua. Tässä tutkimuksessa ei ollut mahdollista selvittää, mitä mediaa nuoret käyttivät ja kuinka paljon. Esimerkiksi nuorten seksuaalikäyttäytymistä internetissä olisi tärkeä tutkia. Vuonna 2013 uudistunut Kouluterveyskysely antaa siihen mahdollisuuden. Kyselyyn on lisätty kuusi väittämää, jotka tutkivat nuorten seksuaalikäyttäytymistä internetissä (liite 2). Näiden väittämien avulla voidaan saada tietoa esimerkiksi siitä, kuinka suuri osa nuorista on levittä-

nyt internetissä omia intiimejä kuviaan muiden nähtäväksi tai katsonut internetissä pornoa. Näin voitaisiin tutkia, miten riskikäyttäytyminen internetissä vaikuttaa nuoren seksuaalikäyttäytymiseen ja lisääkö riskikäyttäytyminen todennäköisyyttä tulla seksuaalisesti kaltoinkohdelluksi.

Nuorten seksuaalisen kaltoinkohtelun tekijöitä tai tekopaikkoja on tutkittu Suomessa hyvin niukasti. Jotta seksuaaliseen kaltoinkohteluun voitaisiin puuttua ja sen seurauksia tutkia, olisi tärkeä tietää, keitä nuorten kaltoinkohtelijat ovat ja missä nuoria kaltoinkohdellaan. Myös ikätovereiden välistä (Chiado ym. 2009; Petersen & Hyde 2009) tai seurustelusuhteissa (Miller & McCauley 2013) tapahtuvaa seksuaalista kaltoinkohtelua on tutkittu Suomessa niukasti. Kansainvälisesti aiheeseen on kiinnitetty paljon huomiota. Ikätovereiden välisestä seksuaalisesta kaltoinkohtelusta olisi hyvä saada suomalaista tutkimustietoa, sillä kansainvälisissä tutkimuksissa ikätovereiden välinen seksuaalinen kaltoinkohtelu on hyvin yleistä (Chiado ym. 2009; Petersen & Hyde 2009).

LÄHTEET

- Aalberg, V. & Siimes, M. 2007. Lapsesta aikuiseksi, nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Nemo.
- Aaltonen, J. 2012. Turvataitoja nuorille: opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. Helsinki: Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos.
- Aaltonen, S. 2006. Tytöt, pojat ja sukupuolinen häirintä. Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto julkaisuja 69. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Aaltonen, S. 2008. Itseluottamusta, varovaisuutta ja vaaraa. Yhteiskuntaluokka ja tyttöjen tulkinnat sukupuolisesta häirinnästä. Teoksessa Tolonen, T. (toim.) Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino.
- Andrews, G., Corry, J., Slade, T., Issakidis, C. & Swanston, H. 2004. Child sexual abuse. Comparative quantification of health risks. Teoksessa Ezzati, M., Lopez, AD., Rodgers, A., Murray, C.J.L. (toim.) Comparative quantification of health risks. Global and regional burden of disease. Attributable to selected major risk factors. 1. painos. Geneva: WHO, 1851-1940.
- Apter, D., Kontula, O., Ritamies, M., Sieberg, R. & Hovatta, O. 2005. Seksuaaliterveys. Teoksessa Aromaa, A., Huttunen, J., Koskinen, S & Teperi, J. (toim.) Suomalaisten terveys. Saarijärvi: Duodecim, 84-88.
- Apter, D. 2009. Sexuality education programs and sexual health services: links for better sexual and reproductive health. *Entre Nous*. The European magazine for sexual and reproductive health 69, 12-13.
- Attar-Schwartz, S. 2009. Peer sexual harassment victimization at school: The roles of student characteristics, cultural affiliation, and school factors. *American Journal of Orthopsychiatry* 79 (3), 407-420.
- Bildjushkin, K. & Malmberg, A. 2002 Kerro meille seksistä. Nuoren seksuaalikasvatus. Tampere: Tammi.
- Bisson, J.I. 2007. Post-traumatic stress disorder. *Occupational Medicine* 57, 399-403.
- Bleakley, A., Hennessy, M., Fishbein, M. & Jordan, A. 2008. It works both ways: The relationship between exposure to sexual content in the media and adolescent sexual behavior. *Media Psychology* 11, 443 – 461.
- Bonino, S., Cattelino, E. & Ciairano, S. (2005). Adolescents and risk: Behaviors, functions and protective factors. New York: Springer Verlag.

- Bonino, S., Ciairano, S., Rabaglietti, E., & Cattelino, E. 2006 . Use of pornography and self-reported engagement in sexual violence among adolescents. *European Journal of Developmental Psychology*, 3, 265 – 288.
- Brener, N.D., Billy, J.O.G. & Grady, W.R. 2003. Assessment of Factors Affecting the Validity of Self-Reported Health-Risk Behavior Among Adolescents: Evidence From the Scientific Literature. *Journal of Adolescent Health* 33, 436-457.
- Browne, A., & Finkelhor, D. 1986. Impact of child sexual abuse: A review of the research. *Psychological Bulletin* 99, 66-77.
- Brown, J.D. & Newcomer, S.F. 1991. Television viewing and adolescents' sexual- behavior. *Journal of Homosexuality* 21(1-2), 77-91.
- Brown, J.D. & Cantor, J. 2000. An agenda for research on youth and the media. *Journal of Adolescence* 27 (2 suppl), 2-7.
- Brown, J.D. 2002. Mass media influences on sexuality. *The Journal of Sex Research* 39 (1), 42-45.
- Brown, J.D., L'Engle, K.L., Pardun, C.J., Guo, G., Kenneavy, K. & Jackson C. 2006. Sexy Media matter: Exposure to sexual content in music, movies, television, and magazines predicts black and white adolescents' sexual behavior. *Pediatrics* 117, 1018-1027.
- Brown, J. D. & L'Engle, K. L. 2009. X-rated: Sexual attitudes and behaviors associated with U.S. early adolescents' exposure to sexually explicit media. *Communication Research* 36, 129 – 151.
- Brown, J.D. & Bobkowski P.S. 2011. Older and newer media: Patterns of use and effects on adolescents' health and well-being. *Journal on Research on Adolescence* 21 (1), 95 – 113.
- Browning, C. R., & Laumann, E. O. 1997. Sexual contact between children and adults: A life course perspective. *American Sociological Review* 62, 540-560.
- Brusila, P. 2009. Vaikutukset uhriin. Teoksessa Hyvärinen, S., Alkio, P. (toim.) Eikö se kuulu kenellekään? Rohkene kohdata seksuaalisesti kaltoinkohdeltu nuori. 4. uudistettu painos. Helsinki: Väestöliitto, 78-79.
- Butchart, A., Phinney Harvey, A., Mian, M. & Färniss, T. 2006. Preventing Child Maltreatment: a guide to taking action and generating evidence. World Health Organization and International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect. Geneva: WHO.

- Cacciatore, R. 2010. Seksuaalisuuden kehitys nuoruudessa. Nuorten hyvin- ja pahoinvointi. Konsensuskokous 2010. Helsinki: Suomen Lääkäriseura Duodecim, Suomen Akatemia. Viitattu 12.12.2012. <http://www.duodecim.fi/kotisivut/docs/f1595320904/konsensus2010artikkelikirja.pdf>
- Cacciatore, R., Apter, D., Kotiranta-Ainamo, A., Porras, K. & Brusila, P. 2006. Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikan asiantuntija- ja lääkärilausunto oikeudenkäyntiä varten. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön vaikutuksista. Viitattu 1.3.2014. <http://www.vaestoliitto.fi/@Bin/275202/lausunto+oikeuteen.pdf>
- Child maltreatment. 2013. World Health Organization. Viitattu 2.1.2013. http://www.who.int/topics/child_abuse/en/index.html
- Chiodo, D., Wolfe, D.A., Crooks, C., Hughes, R. & Jaffe, P. 2009. Impact of Sexual Harassment Victimization by Peers on Subsequent Adolescent Victimization and Adjustment: A Longitudinal Study. *Journal of Adolescent Health* 45, 246–252.
- Collins, R.L., Elliott, M.N. & Berry, S.H. 2004. Watching sex on television predicts adolescent initiation of sexual behavior. *Pediatrics* 114 (3), e280–289.
- Craig, W. M., Pepler, D., Connolly, J., & Henderson, K. 2001. Developmental context of peer harassment in early adolescence: The role of puberty and the peer group. In Juvonen, J. & Graham, S. (toim.) *Peer harassment in school: The plight of the vulnerable and victimized*. New York: Guilford, 242–261.
- Decker, M.R., Miller, E., McCauley, H.L., Tancredi, D.J., Levenson, R.R., Waldman, J., Schoenwald, P. & Silverman, J.G. 2012. Sex trade among young women attending family-planning clinics in Northern California. *International Journal of Gynecology and Obstetrics* 117, 173–177.
- de Graaf, H., Vanwesenbeeck, I., Woertman, L. & Meeus W. 2011. Parenting and adolescents' sexual development in western societies. A literature review. *European Psychologist* 16 (1), 21–31.
- Dunkel, L. 2007. Viivästynyt murrosiän kehitys. *Duodecim* 123, 231–237.
- Edwards, J. M., Iritani, B. J., & Hallfors, D. D. 2006. Prevalence and correlates of exchanging sex for drugs or money among adolescents in the United States. *Sexually Transmitted Infections* 82, 354–358.
- Ellonen, N., Kääriäinen, J., Salmi, V. & Sariola, H. 2008. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71/2008. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen

- tutkimustiedonantoja 87. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- EU Kids Online. 2011. The EU Kids Online Network. Viitattu 2.1.2013. <http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20%282009-11%29/EUKidsOnlineIIReports/Final%20report.pdf>
- Feiring, T., Taska, L & Lewis, M. 1999. Age and gender differences in children's and adolescents' adaptation to sexual abuse. *Child Abuse & Neglect* 23 (2), 115-128.
- Finer, L.B. & Philbin, J.M. 2013. Sexual Initiation, Contraceptive Use, and Pregnancy Among Young Adolescents. *Pediatrics* 131(5), 886-891.
- Finkelhor, D., Hotaling, G., Lewis, I. A. & Smith, C. 1990. Sexual abuse in a national survey of adult men and women: Prevalence, characteristics, and risk factors. *Child Abuse & Neglect* 14, 19–28.
- Finkelhor, D., Turner, H., Ormrod, R., & Hamby, S. L. 2009a. Violence, abuse, and crime exposure in a national sample of children and youth. *Pediatrics* 124, 1411–1423.4
- Finkelhor, D., Turner, H., Ormrod, R., Hamby, S. & Kracke, K. 2009b. Children's Exposure to Violence: A Comprehensive National Survey. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.
- Friedrich, W. N., Grambsch, P., Damon, L., Hewitt, S., Koverola, C., Lang, R., Wolfe, V. & Braughton, D. 1992. The child sexual behavior inventory: Narrative and clinical contrasts. *Psychological Assessment* 4, 303–311.
- Graham, K. R. 1996. The childhood victimization of sex offenders: An underestimated issue. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 3, 192–203.
- Guan, S-S.A. & Subrahmanyam, K. 2009. Youth Internet use: risks and opportunities. *Current Opinion in Psychiatry* 22, 351–356.
- Halligan, S. L., Michael, T., Clark, D.M., Ehlers, A. 2003. Posttraumatic Stress Disorder Following Assault: The Role of Cognitive Processing, Trauma Memory, and Appraisals. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 71(3), 419–431.
- Heikinheimo, A. & Tasola, S. 2007. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön vaikutukset. Teoksessa Laiho, M. (toim.) Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja uudet viestintäteknologiat. 1. painos. Forssa: Pelastakaa Lapset ry, 20-26.

- Heiskanen, M. 2006. Miesten naisille tekemän väkivallan kehitys ja kokonaiskuva. Teoksessa Piispa, M., Heiskanen, M., Kääriäinen, J. & Siren, R. (toim.) Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan Kriminaalipolitiikan instituutti (HEUNI) Publication series 51. 1. painos. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Hilton, G.L.S. 2007. Listening to the Bboys Again: An exploration of what boys want to learn in sex education classes and how they want to be taught. *Sex Education* 7(2), 161-174.
- Hlavka, H.R. 2014. Normalizing Sexual Violence: Young Women Account for Harassment and Abuse. *Gender & Society* 28, 337-358.
- Howard, D.E. & Wang, M.Q. 2005. Psychosocial correlates of U.S. adolescents who report a history of forced sexual intercourse. *Journal of Adolescent Health* 36, 372–379.
- Howard, D. E., Wang, M. Q. & Yan, F. 2007. Prevalence and psychosocial correlates of forced sexual intercourse among U. S. high school students. *Adolescence* 42, 629–643.
- Humphrey, J.A. & White, J.W. 2000. Women’s vulnerability to sexual assault from adolescence to young adulthood. *Journal of Adolescent Health* 27, 419–424.
- Hyvärinen, S. 2009. Nuorten seksuaalinen kaltoinkohtelu. Teoksessa Hyvärinen, S. & Alkio, P. (toim.) Eikö se kuulu kenellekään? Rohkene kohdata seksuaalisesti kaltoinkohdeltu nuori. 4. uudistettu painos. Helsinki: Väestöliitto, 29-30.
- Ito, M., Baumer, S., Bittanti, M., Boyd, D., Cody, R., Herr-Stephenson, B., Horst, H.A., Lange, P.G., Mahendran, D., Martínez, K.Z., Pascoe, C.J., Perkel, D., Robinson, L., Sims, C. & Tripp, L. 2010. *Hanging out, Messing around, and Geeking out. Kids Living and Learning with New Media.* Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Ito, M., Horst, H., Bittanti, M., Boyd, D., Herr-Stephenson, B., Lange, P.G., Pascoe, C.J., Robinson, L., Baumer, S., Cody, R., Mahendran, D., Martínez, K., Perkel, D., Sims, C. & Tripp, L. 2008. *Living and Learning with New Media: Summary of Findings from the Digital Youth Project.* Viitattu 7.11.2013. <http://digitalllearning.macfound.org/site/apps/nlnet/content2.aspx?c=enJLKQNIFFiG&b=2108773&ct=6354885>
- Jahanko, H. Murrosiän viivästyminen pojalla. 2012. Lääkärikirja Duodecim. Viitattu 3.3.2014. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00454&p_haku=ensimm%C3%A4inen%20siemensy%C3%B6ksy

- Jones, L.M., Mitchell, K.J. & Finkelhor, D. 2011. Trends in youth Internet victimization: Findings from three Youth Internet Safety Surveys 2000–2010. *Journal of Adolescent Health* 50, 179–186.
- Kaltiala-Heino, R. 2004. Seksuaalisuus ja mielenterveys nuoruusiässä. Teoksessa Kosunen, E. & Ritamo, M. (toim.) *Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen*. Saarijärvi: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES, 61-70.
- Kauppinen, R. 2007. Virtuaalisen maailman turvattomuus – lapset verkkojen vietävissä? Teoksessa Laiho, M. (toim.) *Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja uudet viestintäteknologiat*. 1. painos. Forssa: Pelastakaa Lapset ry, 38-40.
- Keskinen, S. 2010. Sukupuolistunut väkivalta. Teoksessa Saresma, T., Rossi, L-M. & Juonen, T. (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino.
- Kontula O. *Seksistä - kuinka puhua nuorille*. Keuruu: Otava, 1991.
- Kontula, O. & Meriläinen, J. 1988. Nuorten kypsyminen seurusteluun ja seksuaalisuuteen. Helsinki: Lääkintöhallitus.
- Kontula, O. & Meriläinen, H. 2007. Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa. Väestötutkimuskeskus. *Katsauksia E 26*. Helsinki: Väestöliitto.
- Kosunen, E., Rimpelä, M., Liinamo, A. & Jokela, J. 2000. Suomalaisten nuorten seksuaalikäyttäytymisen muutokset 1990-luvun lopulla. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 37, 273-282.
- Kouluterveyskysely. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. 2013. Viitattu 2.1.2013. http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely
- Kouluterveyskysely 2011. 2011. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 9.11.2012. http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Lomakkeet/KTK2011_PK_FIN.pdf
- Krug, E.G., Dahlberg, L.L., Marcy, J.A., Zwi, A.B. & Lozano, R. 2002. World report on violence and health. Viitattu 4.1.2013. <http://whqlibdoc.who.int/hq/2002/9241545615.pdf>
- Laaksonen, T., Sariola, H., Johansson, A., Jern, P., Varjonen, M., von der Pahlen, V., Sandnabba, N.K. & Santtila, P. 2011. Changes in the prevalence of child sexual abuse, its risk factors, and their associations as a function of age cohort in a Finnish population sample. *Child Abuse & Neglect* 35, 480–490.
- Lacasse, A. & Mendelson M.J. 2007. Sexual Coercion Among Adolescents: Victims and Perpetrators. *Journal of Interpersonal Violence* 22 (4), 424-437.

- Laiho, M. 2007. Lasten seksuaalinen on-line hyväksikäyttö. Teoksessa Laiho, M. (toim.) Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja uudet viestintäteknologiat. 1. painos. Forssa: Pelastakaa Lapset ry, 27-32.
- Laitinen, M. 2004. Häväistyt ruumiit, rikotut mielet. 1. painos. Tampere: Vastapaino.
- Lalor, K. & McElvaney, R. 2010. Child Sexual Abuse, Links to Later Sexual Exploitation/High-Risk Sexual Behavior, and Prevention/Treatment Programs. *Trauma, Violence & Abuse* 11(4), 159-177.
- Laukkanen, E. 2010. Nuoruusiän psyykinen kehitys. Nuorten hyvin- ja pahoinvointi. Konsensuskokous 2010. Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, Suomen Akatemia. Viitattu 17.12.2012.
<http://www.duodecim.fi/kotisivut/docs/f1595320904/konsensus2010artikkelikirja.pdf>
- Laukkanen, M. 2006. Ekakerta nuorten nettikeskusteluissa. Teoksessa Kinnunen, T., Puuronen, A. (toim.) Seksuaalinen ruumis. Kulttuuritieteelliset lähestymistavat. 1. painos. Helsinki: Gaudeamus, 91-108.
- L'Engle, K.L., Brown, J.D. & Kenneavy, K. 2006. The mass media are an important context for adolescents' sexual behavior. *Journal of Adolescent Health* 38, 186–192.
- Lenhart, A., Madden, M. & Hitlin, P. 2005. Teens and technology. Youth are leading the transition to a fully wired and mobile nation. Pew Internet & American Life Project, Washington, D.C. Viitattu 2.1.2014.
http://www.pewinternet.org/~media/Files/Reports/2005/PIP_Teens_Tech_July2005web.pdf.pdf
- Lindberg, S.M., Grabe, S., Hyde, J.S. 2007. Gender, pubertal development, and peer sexual harassment predict objectified body consciousness in early adolescence. *Journal of Research on Adolescence* 17, 723–42.
- Maxwell, C.D., Robinson, A.L. & Post, L.A. 2003. The nature and predictors of sexual victimization and offending among adolescents. *Journal of Youth and Adolescence* 32, 465–477.
- Martin, G., Bergen, H.A., Richardson, A.S., Roeger, L. & Allison, S. 2004. Sexual abuse and suicidality: gender differences in a large community sample of adolescents. *Child Abuse & Neglect* 28, 491–503.
- McCart, M. R., Zajac, K., Danielson, C. K., Strachan, M., Ruggiero, K. J. & Smith, D. W. 2010. Interpersonal victimization, posttraumatic stress disorder, and change in ado-

- lescent substance use prevalence over a ten-year period. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychiatry* 40, 136–143.
- McCauley, J. L., Conoscenti, L. M., Ruggiero, K. J., Resnick, H. S., Saunders, B. E. & Kilpatrick, D. G. 2009. Prevalence and correlates of drug/alcohol-facilitated and incapacitated sexual assault in a nationally representative sample of adolescent girls. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology* 38, 295–300.
- Meston, C. M., Heiman, J. R., & Trapnell, P. D. 1999. Ethnicity, desirable responding, and self-reports of abuse: A comparison of European- and Asian-ancestry undergraduates. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 67, 139–144.
- Metsämuuronen, J. 2011. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Miller, E. & McCauley, H.L. 2013. Adolescent relationship abuse and reproductive and sexual coercion among teens. *Current Opinion in Obstetrics and Gynecology* 25(5), 364–369.
- Mitchell, K.J. & Finkelhor, D. 2007. Online Requests for Sexual Pictures from Youth: Risk Factors and Incident Characteristics. *Journal of Adolescent Health* 41, 196–203.
- Mitchell, K.J., Wolak, J. & Finkelhor, D. 2007. Trends in youth reports of sexual solicitations, harassment and unwanted exposure to pornography on the Internet. *Journal of Adolescent Health* 40, 116–126.
- Moran, P.B., Vuchinich, S., Hall, N.K. 2004. Associations between types of maltreatment and substance use during adolescence. *Child Abuse & Neglect* 28, 565–574.
- Mueller-Pfeiffer, C., Moergeli, H., Schumacher, S., Martin-Soelch, C., Wirtz, G., Fuhrhans, C., Hindermann, E. & Rufer, M. 2013. Characteristics of child maltreatment and their relation to dissociation, posttraumatic stress symptoms, and depression in adult psychiatric patients. *The Journal of Nervous and Mental Disease* 201(6), 471–477.
- Muir, D. 2005. Violence against Children in Cyberspace. ECPAT International. Viitattu 1.12.2012. http://www.ecpat.net/ei/Publications/ICT/Cyberspace_ENG.pdf
- Mwamwenda, T. S. 1995. Age differences in social desirability. *Psychological Reports*, 76, 825–826.
- Tilastokeskus. Murtojen määrä väheni tammi-syyskuussa 2012. 2012. Viitattu 19.12.2012. http://www.stat.fi/til/polrik/2012/03/polrik_2012_03_2012-10-15_tie_001_fi.html
- Myllyniemi, S. & Berg, P. 2013. Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Nuori-soasiain neuvottelukunnan julkaisuja, nro 49.

- Myyttejä seksuaalisesta kaltoinkohtelusta. 2013. Nettitukinainen. Raiskauskriisikeskus. Viitattu 2.1.2013. <https://www.nettitukinainen.fi/materiaalipankki/kirjallisuutta/myyttej-seksuaalisesta-kaltoinkohtelusta>
- Nazarenko, S. 2012. Mun elämä, mun valinta – nuorten seksuaalioikeudet ja kehitys. Teoksessa Korhonen, E. (toim.) Väestöliiton väestötietosarja 22. Helsinki: Väestöliitto.
- Niemi, J. 2010. Seurusteluväkivalta nuorten kokemana. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 89/2010. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Noll, J. G., Trickett, P. K., Putnam, F. W. 2003. A prospective investigation of the impact of childhood sexual abuse on the development of sexuality. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 71, 575 – 586.
- Noll, J. G., Shenk, C. E., Barnes, J. E. & Putnam, F. W. 2009. Childhood abuse, avatar choices, and other risk factors associated with Internet-initiated victimization of adolescent girls. *Pediatrics* 123, e1078 – e1083.
- Nuorten seksuaaliterveyden haasteet. 2010. Sosiaali- ja terveysministeriö & THL:n SELI-yksikkö. Sosiaali- ja terveysministeriön ja THL:n seminaarikooste päättäjille. Viitattu 15.10.2012. http://www.nuortenseksuaaliterveys.net/?page_id=2691.
- Näre, S. 2005. Styylaten ja pettäen. Luottamuksen ongelma ja postindividualismi nuorten sukupuoli- ja kulttuurissa. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Oddone Paolucci, E. & Genuis M.L. 2001. A meta-analysis of the published research of the effects of child sexual abuse. *The Journal of Psychology* 135 (1), 17-36.
- Orange, L. M. & Brodwin, M. G. 2005. Childhood Sexual Abuse: What Rehabilitation Counselors Need to Know. *Journal of Rehabilitation* 4, 5–11.
- Pedersen, W., & Hegna, K. 2003. Children and adolescents who sell sex: A community study. *Social Science & Medicine* 56, 135–147.
- Pelastakaa Lapset Ry. 2013. Suojele minua kaikelta. Tietoa internetin ja digitaalisen median osallisuudesta lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön lasten kanssa ja heidän hyväksien toimiville ammattilaisille. Viitattu 1.11.2013. http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/dcb5202dd8b41e7cb0c31c96c663adb1/1383813583/application/pdf/1259878/PeLa_SHK_esite_web.pdf
- Pelastakaa Lapset. 2010. Tutut tuntemattomat. Raportti lasten ja nuorten nettituttavuuksista sosiaalisessa mediassa. Viitattu 1.11.2013. <http://pelastakaalapset-fi->

- bin.directo.fi/@Bin/09ccd3ff06690441e3192dfbeb07346b/1383813576/application/pdf/234470/Tutut%20tuntemattomat%20-%20raportti_web.pdf
- Peter, J. & Valkenburg, P. M. 2006. Adolescents' exposure to sexually explicit material on the Internet. *Communication Research* 33, 178 – 204.
- Petersen, J.L. & Hyde, J.S. 2009. A longitudinal investigation of peer sexual harassment victimization in adolescence. *Journal of Adolescence* 32, 1173-1188.
- Petersen, J.L. & Hyde, J.S. 2010. A meta-analytic review of research on gender differences in sexuality, 1993-2007. *Psychological Bulletin* 136 (1), 21-38.
- Petersen, J.L. & Hyde, J.S. 2011. Gender differences in sexual attitudes and behaviors: A review of meta-analytic results and large datasets. *Journal of Sex Research* 48 (2/3), 149-165.
- Peura, J., Pelkonen, M. & Kirves, L. 2009. Miksi kertoisin, kun se ei auta? Raportti nuorten kiusaamiskyselystä. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Pew Research Center. Pew Internet and American Life Project. 2012. Viitattu 7.1.2014. <http://pewinternet.org/Data-Tools/Get-the-Latest-Statistics.aspx>.
- Piispa, M. 2004. Väkivalta ja parisuhde. Nuorten naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrittely surveytutkimuksessa. Tilastokeskuksen tutkimuksia 241. Helsinki: Yliopistopaino.
- Poliisi & Pelastakaa Lapset Ry. 2011. Lasten kokema seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö internetissä. Viitattu 6.5.2014. <http://pelastakaalapset-fi-bin.directo.fi/@Bin/eb445d10cd47e0d10097648ddf72bb8b/1401452229/application/pdf/895179/Lasten%20kokema%20seksuaalinen%20h%C3%A4irint%C3%A42011.pdf>
- Porras, K. 2012. Seksuaalisen kaltoinkohtelun, hyväksikäytön ja väkivallan puheeksi ottaminen vastaanotolla. Väestöliitto. Kouluterveyspäivät 19.9.2012. Viitattu 12.12.2012. <http://www.slideshare.net/Kouluterveyskysely/porras-seksuaalisen-kaltoinkohtelun-hyvksikytn-ja-vkivallan-puheeksiottaminen-vastaanotolla>
- Pötsönen, R. & Välimaa, R. 1995. Seurustelua ja pelkkää asiaa. 15-vuotiatten nuorten ajatuksia teemoista: seurustelu, seksi, ehkäisy, tiedonlähteet ja perhesuunnittelupalvelut. *Terveystieteen laitoksen julkaisusarja 1/95*. Jyväskylän yliopisto.
- Raghavan, R., Bogart, L. M., Elliott, M. N., Vestal, K. D. & Schuster, M. A. 2004. Sexual victimization among a national probability sample of adolescent women. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health* 36, 225–232.

- Raijas, R. 2003. Seksuaalisen väkivallan trauma. Teoksessa Kaukonen, M. (toim.) Seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö. Selviytymiskertomuksia. 1. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 33-46.
- Ratican, K. 1992. Sexual abuse survivors: Identifying symptoms and special treatment considerations. *Journal of Counseling & Development* 71(1), 33-38.
- Rideout, V.J., Foehr, U.G. & Roberts, D.F. 2010. Generation M2: Media in the Lives of 8- to 18-Year-Olds. Viitattu 7.1.2014. <http://www.kff.org/entmedia/upload/8010.pdf>.
- Rikoslaki 17 / 24.7.1998.
- Rikoslaki 20 / 24.7.1998.
- Rimpelä, A. 2010. Suomalaisnuorten terveys. Nuorten hyvin- ja pahoinvointi. Konsensuskous 2010. Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, Suomen Akatemia. Viitattu 17.12.2012.
<http://www.duodecim.fi/kotisivut/docs/f1595320904/konsensus2010artikkelikirja.pdf>
- Rinkilä, T. 2012. Nuorten kysymyksiä seksuaaliterveydestä Väestöliiton Internetpalveluissa. ”Voisitteko vastata koska en uskalla kysyä keneltäkään muulta aikuiselta!!!” Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D54/2012. Helsinki: Väestöliitto.
- Roberts, R., O’Connor, T., Dunn, J. & Golding, J. 2004. The effects of child sexual abuse in later family life; mentalhealth, parenting and adjustment of offspring. *Child Abuse & Neglect* 28, 525–545.
- Rodgers, C.S., Lang, A.J., Laffaye, C., Satz, L.E. & Stein, M.B. 2004. The impact of individual forms of childhood maltreatment on health behavior. *Child Abuse & Neglect* 28, 575–586.
- Rogala, C. & Tyden, T. 2003. Does Pornography Influence Young Women’s Sexual Behaviour? *Women’s Health Issues* 13(1), 39-43.
- Romer, D., Bagdasarov, Z. & More, E. 2013. Older versus newer media and the well-being of United States youth: Results from a national longitudinal panel. *Journal of Adolescent Health* 52, 613-619.
- Ryttläinen, K. & Valkama, S. 2010. Seksuaalisuus hoitotyössä. 1. painos. Helsinki: Edita.
- Salo, E. & Stålberg, M-R. 2004. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Teoksessa Söderholm, A., Halila, R., Kivitie-Kallio, S., Mertsola, J., Niemi, S. (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. 1. painos. Helsinki: Duodecim, 102-104.

- Sandberg, T. 2009. Lapsen ja nuoren seksuaalinen kehitys. Teoksessa Hyvärinen, S., Alkio, P. (toim.) Eikö se kuulu kenellekään? Rohkene kohdata seksuaalisesti kaltoinkohdeltu nuori. 4. uudistettu painos. Helsinki: Väestöliitto, 26-27.
- Snyder, H.N. 2000. Sexual assault of young children as reported to law enforcement: Victim, incident, and offender characteristics. Washington, DC: National Center for Juvenile Justice, U.S. Department of Justice.
- Snyder, H. N., & Sickmund, M. 2006. Juvenile offenders and victims: 2006 national report. Washington, DC: National Center for Juvenile Justice, U.S. Department of Justice.
- Svedin, C. G., & Priebe, G. 2007. Selling sex in a population-based study of high school seniors in Sweden: Demographic and psychosocial correlates. *Archives of Sexual Behavior* 36, 21–32.
- Sexual rights. 2008. An IPPF declaration. Viitattu 18.12.2012. <http://www.ippf.org/resources/publications/sexual-rights-ippf-declaration>
- THL. 2010. Vuoden 2010 Kouluterveyskyselyn aineisto.
- THL 2013. Vastaajien lukumäärä. Viitattu 12.12.2013. <http://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset/vastaajien-lukumaara?&print=true>
- THL. 2014. Kouluterveyskysely. Kyselyn toteuttaminen. Viitattu. 1.3.2014. http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/toteuttaminen/ohjeet_oppilaitoksille
- Tiitinen, A. 2013. Normaali kuukautiskierto. Lääkärikirja Duodecim. Viitattu 3.3.2014. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00158
- Tolman, D.L. & McClelland, S.I. 2011. Normative Sexuality Development in Adolescence: A Decade in Review 2000–2009. *Journal of Research on Adolescence* 21 (1), 242 – 255.
- Trickett, P.K., Negriff, S., Ji, J. & Peckins, M. 2011. Child Maltreatment and Adolescent Development. *Journal of Research on Adolescence* 21 (1), 3 – 20.
- Tyden, T. & Rogala, C. 2004. Sexual Behaviour Among Young Men in Sweden And the Impact of Pornography. *International Journal of STD & AIDS* 15(9), 590-593.
- Upp till 18 – fakta om barn och ungdom. 2010. Barnombudsmannen rapporterar 2010:01. Viitattu 1.12.2012. <http://www.gotland.se/imcms/53421>
- Vilka, H. 2011. Seksuaalinen häirintä. 1. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Väestöliitto. Seksuaalinen kaltoinkohtelu. 2013. Seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö. Selviytymiskertomuksia Viitattu 2.1.2013.
http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/seksi/seksuaalinen_kaltoinkohtelu/
- Väestöliitto. Seksuaalioikeudet. 2012. Viitattu 15.10.2012.
http://www.vaestoliitto.fi/murkun_kanssa/tietoa/seksuaalisuus_ja_seurustelu/seksuaalisuus/mita_seksuaalisuus_on/seksuaaliterveys/seksuaalioikeudet/.
- Väestöliitto. Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen ohjelma. 2006. Viitattu 23.11.2012.
<http://vaestoliittofibin.directo.fi/@Bin/56a55f7c5949648eb183882b2ffeff27/1358599120/application/pdf/906885/Sekstervpolohjelma.pdf>
- Ward, L. M. 2002. Does television exposure affect emerging adults' attitudes and assumptions about sexual relationships? Correlational and experimental confirmation. *Journal of Youth and Adolescence* 31, 1 – 15.
- Ward, L. M., & Friedman, K. 2006. Using TV as a guide: Associations between television viewing and adolescents' sexual attitudes and behavior. *Journal of Research on Adolescence* 16, 133 – 156.
- Wehkalampi, K. & Dunkel, L. 2009. Kunpa lapsuus ei enää lyhenisi. Miksi tyttöjen manerkeikä on varhaistunut? *Duodecim* 125, 1490–1491.
- Weiss, K.G. 2013. “You Just Don’t Report That Kind of Stuff”: Investigating Teens’ Ambivalence Toward Peer-Perpetrated, Unwanted Sexual Incidents. *Violence and Victims* 28 (2), 288-302.
- WHO. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. 2010. Maailman terveysjärjestön (WHO) Euroopan aluetoimisto & BZgA. Helsinki: Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos.
- Wolak, J., Mitchell, K. J. & Finkelhor, D. 2007a. Does online harassment constitute bullying? An exploration of online harassment by known peers and online-only contacts. *Journal of Adolescent Health* 41, S51 – S58.
- Wolak, J., Ybarra, M.L., Mitchell, K. & Finkelhor, D. 2007b. Current research knowledge about adolescent victimization via the Internet. *Adolescent Medicine* 18, 325-341.
- Wolak, J., Finkelhor, D., Mitchell, K. J. & Ybarra, M. L. 2008. Online “predators” and their victims: Myths, realities, and implications for prevention and treatment. *American Psychologist* 63, 111 – 128.
- Ybarra M.L. & Mitchell K.J. 2004a. Youth engaging in online harassment: associations with caregiver-child relationships, internet use, and personal characteristics. *Journal of Adolescence* 27 (3), 319 –36.

- Ybarra M.L. & Mitchell K.J. 2004b. Online aggressors/targets, aggressors, and targets: a comparison of associated youth characteristics. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 45 (7), 1308–16.
- Ybarra, M.L., Espelage, D.L. & Mitchell, K.J. 2007. The Co-occurrence of Internet Harassment and Unwanted Sexual Solicitation Victimization and Perpetration: Associations with Psychosocial Indicators. *Journal of Adolescent Health* 41, 31–41.
- Ybarra, M.L. & Suman, M. 2006a. Help Seeking Behavior and The Internet: a National Survey. *International Journal of Medical Informatics* 75, 29-41.
- Ybarra, M.L. & Suman, M. 2006b. Reasons, assessments, and actions taken: sex and age differences in uses of Internet health information. *Health Education Research* 26 (3), 512-521.
- Young, B.J. & Furman, W. 2008. Interpersonal factors in the risk for sexual victimization and its recurrence during adolescence. *Journal of Youth and Adolescence* 37, 297–309.
- Young, A.M., Grey, M. & Boyd, C.J. 2009. Adolescents' experiences of sexual assault by peers: Prevalence and nature of victimization occurring within and outside of school. *Journal of Youth Adolescence* 38, 1072–1083.

LIITTEET

LIITE 1 Pro gradu –tutkielman aineistona käytetyt THL:n Kouluterveyskyselyn 2011 kysymykset

1. Sukupuoli

poika/ tyttö

3. Koulu tai oppilaitos

peruskoulun 8. luokan oppilas

peruskoulun 9. luokan oppilas

lukion 1. vuoden opiskelija

lukion 2. vuoden opiskelija

lukion 3. vuoden opiskelija

47. Oletko kokenut jotakin seuraavista?

Häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua puhelimessa tai internetissä Kyllä/Ei

Seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä esim. huorittelua tai homottelua Kyllä/Ei

Kehon intiimien alueiden koskettelua vasten tahtoasi Kyllä/Ei

Yhdyntään tai muunlaiseen seksiin painostamista tai pakottamista Kyllä/Ei

Rahan, tavaran tai päihteiden tarjoamista sinulle vastineeksi seksistä Kyllä/Ei

90. Montako tuntia käytät YHTEENSÄ PÄIVITTÄIN aikaa television katseluun, tietokoneen käyttöön (viihdekäyttö ja opiskelu) sekä kännykkä- ja konsolipeleihin? Vastaa sekä koulupäivien että viikonloppujen osalta.

Koulupäivisin/ Viikonloppuisin

En lainkaan

Korkeintaan kaksi tuntia

Yli 2 tuntia, mutta alle 4 tuntia

Vähintään 4 tuntia, mutta alle 6 tuntia

6 tuntia tai enemmän

42. Oletko ollut sukupuoliyhdyntässä?

Ei

Kyllä, kuinka monta kertaa yhteensä?

Kerran

2-4 kertaa

5-9 kertaa

10 kertaa tai useammin

44. Kuinka monen kumppanin kanssa olet ollut sukupuoliyhdyntässä?

Yhden

Kahden

Kolmen tai neljän

Viiden tai useamman

Liitetaulukko 2. Nuorten kokemaa seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä selittävät tekijät. Binäärinen logistinen regressioanalyysi.

	Ristitulosuhde	95%:n luottamusväli	p-arvo	(n)
Sukupuoli				
Tyttö	1.07	1.03-1.12	<.001	(21 638)
Poika	1.00			(20 303)
Luokkataso				
8lk	1.00			(20 610)
9lk	0.90	.87-.94	<.001	(21 331)
Yhdyntäkokemus				
Ei	1.00			(32 590)
Kyllä	2.06	1.96-2.16	<.001	(9 351)
Median käyttö				
0-2h/vrk	1.00			(14 176)
2-4h/vrk	1.33	1.27-1.39	<.001	(17 271)
yli 4h/vrk	1.84	1.75-1.94	<.001	(10 494)

Referenssiryhmä merkitty 1.00

Liitetaulukko 3. Nuorten kokemaa rahan, tavaran tai päihteiden tarjoamista vastineeksi seksistä selittävät tekijät. Binäärinen logistinen regressioanalyysi.

	Ristitulosuhde	95%:n luottamusväli	p-arvo	(n)
Sukupuoli				
Tyttö	2.47	2.21-2.75	<.001	(21 613)
Poika	1.00			(20 259)
Luokkataso				
8lk	1.00			(20 574)
9lk	.81	.73-.90	<.001	(21 298)
Yhdyntäkokemus				
Ei	1.00			(32 541)
Kyllä	6.99	6.29-7.76	<.001	(9 331)
Median käyttö				
0-2h/vrk	1.00			(14 149)
2-4h/vrk	1.03	.90-1.17	.716	(17 251)
yli 4h/vrk	2.32	2.04-2.62	<.001	(10 472)

Referenssiryhmä merkitty 1.00

Liitetaulukko 4. Nuorten kokemaa yhdyntään tai muunlaiseen seksiin painostamista tai pakottamista selittävät tekijät. Binäärinen logistinen regressioanalyysi.

	OR	95%LV ^b	p-arvo	(n)
Sukupuoli				
Tyttö	3.28	2.93-3.67	<.001	(21 625)
Poika	1.00			(20 274)
Luokkataso				
8lk	1.00			(20 589)
9lk	.99	.89-1.10	.816	(21 310)
Yhdyntäkokemus				
Ei	1.00			(32 562)
Kyllä	7.65	6.89-8.48	<.001	(9 337)
Median käyttö				
0-2h/vrk	1.00			(14 160)
2-4h/vrk	1.13	.10-1.28	.058	(17 260)
yli 4h/vrk	1.90	1.67-2.15	<.001	(10 479)

Referenssiryhmä on merkitty 1.00

Liitetaulukko 5. Nuorten kokemaa intiimialueiden vastentahtoista koskettelua selittävät tekijät. Binäärinen logistinen regressioanalyysi.

	Ristitulosuhde	95%:n luottamusväli	p-arvo	(n)
Sukupuoli				
Tyttö	3.44	3.19-3.70	<.001	(21 625)
Poika	1.00			(20 274)
Luokkataso				
8lk	1.00			(20 585)
9lk	1.01	.94-1.08	.838	(21 314)
Yhdyntäkokemus				
Ei	1.00			(32 560)
Kyllä	3.76	3.51-4.02	<.001	(9 339)
Median käyttö				
0-2h/vrk	1.00			(14 163)
2-4h/vrk	1.14	1.05-1.23	.001	(17 260)
yli 4h/vrk	1.60	1.47-1.74	<.001	(10 476)

Referenssiryhmä on merkitty 1.00

LIITE 3 Vuoden 2013 Kouluterveyskyselyn kysymys nuorten seksuaalikäyttäytymisestä internetissä.

34. Oletko tehnyt internetissä seuraavia asioita? Vastaa joka kohtaan.

Seurustellut niin, että ette ole tavanneet muualla kuin internetissä	Kyllä/En
Kuvannut tai katsonut webkameran avulla intiimejä kehon osia tai itsetyydytystä	Kyllä/En
Levittänyt omia intiimejä kuvia muiden nähtäväksi	Kyllä/En
Levittänyt toisen henkilön intiimejä kuvia muiden nähtäväksi	Kyllä/En
Keskustellut tuntemattoman (muun kuin terveydenhuollon ammattilaisen tms.) kanssa seksistä	Kyllä/En
Katsonut pornografiaa	Kyllä/En